

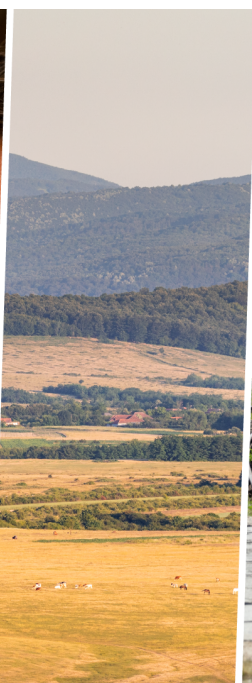
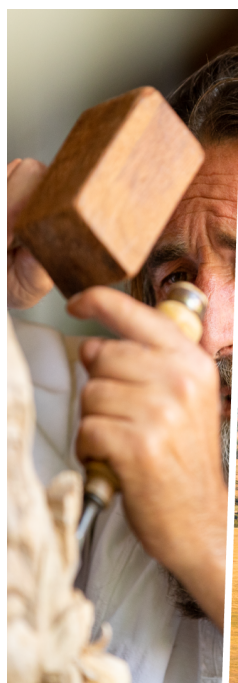

MINISTERUL AGRICULTURII
ȘI DEZVOLTĂRII RURALE

RAPORT DE EVALUARE A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE LOCALĂ PENTRU PERIOADA DE PROGRAMARE 2014-2020

GAL CRIȘUL NEGRU

**GAL
CRIȘUL
NEGRU**

Cuprins

1. Rezumat.....	2
2. Introducere - Scopul raportului de evaluare.....	2
3. Informații generale privind SDL.....	4
3.1 Informații despre GAL și activitatea GAL-ului.....	4
3.2. Scurtă descriere a SDL, a obiectivelor SDL, a activității GAL, a măsurilor și bugetului, inclusiv modificările de SDL și evoluția alocării financiare ca urmare a realocărilor financiare, bonusărilor, etc.....	4
3.2.1. Evoluția și logica modificărilor SDL.....	7
3.2.2. Apeluri de selecție și proiecte finanțate.....	13
4. Cadrul de evaluare și metodologia.....	16
4.1. Cadru de evaluare.....	16
4.3. Temele de evaluare.....	18
4.3.1. Coerența strategiei.....	18
4.3.2. Evaluarea valorii adăugate generate de LEADER.....	21
5. Analiza de ansamblu a eficacității SDL.....	24
5.1. Eficacitatea financiară a măsurilor la nivel de SDL.....	24
5.2 Eficacitatea SDL, la nivel de domeniu de intervenție.....	25
6. Răspuns la întrebările de evaluare.....	26
6.1. Coerența strategiei.....	26
TEMA DE EVALUARE 1.....	26
TEMA DE EVALUARE 2.....	27
TEMA DE EVALUARE 3.....	29
TEMA DE EVALUARE 4.....	35
TEMA DE EVALUARE 5.....	40
6.2. Evaluarea valorii adăugate generate de LEADER.....	41
TEMA DE EVALUARE 6.....	41
6.2.1. Îmbunătățirea capitalului social și uman.....	41
6.2.2. Îmbunătățirea guvernanței locale.....	42
6.2.3. Rezultate îmbunătățite ale proiectelor.....	45
7. Factorii de succes și eșec în implementarea SDL.....	47
8. Concluzii și recomandări.....	48

1. Rezumat

Raportul de evaluare al Strategiei de Dezvoltare Locală (SDL) a GAL Crișul Negru oferă o privire de ansamblu asupra modului în care intervențiile sprijinite în cadrul perioadei de programare 2014–2020 au răspuns nevoilor teritoriale, au valorificat resursele disponibile și au generat efecte la nivel local. Analiza a vizat intervalul 2017–2025, iar raportul a fost elaborat în perioada iulie–septembrie 2025.

Rezultatele obținute indică un aport semnificativ la dezvoltarea economică și socială a zonei, prin susținerea inițiativelor antreprenoriale, consolidarea parteneriatelor și a rețelelor de colaborare, întărirea sectorului asociativ și îmbunătățirea calității vieții comunităților. În același timp, se remarcă anumite provocări, precum implicarea limitată a tinerilor în proiectele din sectorul privat, ceea ce poate îngreuna procesul de reînnoire generatională în agricultură, precum și participarea mai scăzută a femeilor în activitățile economice sprijinite.

Alte dificultăți întâmpinate privesc vulnerabilitatea unor beneficiari în menținerea sustenabilității proiectelor și constrângerile determinate de procedurile administrative complexe. La nivel public, dimensiunea turistică a fost mai puțin abordată de către administrațiile locale, deși cadrul de finanțare includea măsuri dedicate infrastructurii turistice și de patrimoniu. Totodată, implicarea sectorului non-guvernamental în atragerea fondurilor s-a dovedit redusă, sugerând necesitatea unei orientări mai accentuate spre acest segment în viitor.

2. Introducere - Scopul raportului de evaluare

Prezenta evaluare face parte dintr-un demers obligatoriu al abordării de dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC/CLLD). Totuși, la un nivel mai detaliat, utilitatea evaluării depășește acest cadrul procedural, devenind o modalitate de analiză a contribuției GAL-ului la dezvoltarea locală. Evaluarea are un rol important deoarece:

- ajută la verificarea legăturii dintre direcțiile stabilite în Strategia de Dezvoltare Locală și nevoile comunității;
- măsoară progresul și gradul în care obiectivele au fost atinse;
- creează oportunitatea unei analize critice, necesare pentru a corecta și îmbunătăți modul de lucru al GAL-ului;
- aduce argumente și dovezi clare privind rezultatele obținute și impactul produs în teritoriu;
- susține utilizarea responsabilă a fondurilor publice și valorifică potențialul metodei LEADER de a genera transformări durabile și benefice pentru comunități.

Toate aceste aspecte susțin relevanța și rolul esențial al evaluării în procesul de dezvoltare locală. Evaluarea devine astfel mai mult decât un exercițiu procedural, dovedindu-și relevanța practică și dimensiunea educativă și informațională pentru dezvoltarea teritorială.

Obiectivul principal al evaluării SDL GAL Crișul Negru 2014-2020 a fost de a determina în ce măsură documentul strategic a fost conceput și aplicat într-un mod coerent, eficient și adaptat nevoilor reale ale teritoriului, urmărind trei aspecte relevante:

1. Coerența strategiei - prin care atenția se va îndrepta înspre identificarea unei legături logice între obiective, resurse și intervenții, dar și între acțiunile programate, rezultatele așteptate și efectele urmărite la nivel teritorial.
2. Eficacitatea intervențiilor - importantă a fi analizată pentru a identifica contribuția intervențiilor la atingerea obiectivelor propuse, precum și modul în care prin acțiunile întreprinse resursele disponibile au fost utilizate eficient.
3. Factori determinanți ai succesului și ai dificultăților - prin care se va realiza o analiză a elementelor care au influențat pozitiv sau negativ implementarea strategiei, pentru a evidenția obstacolele, oportunitățile și lecțiile desprinse. Această secțiune prezintă importanță pentru a înțelege ce a mers bine și ce poate fi îmbunătățit în următoarele perioade de programare și SDL-uri realizate.

Suplimentar, prin intermediul prezentei evaluări vor fi atinse subiecte importante pentru înțelegerea funcționării GAL-ului, deschiderea sa înspre aspecte ce țin de participare și colaborare, precum și importanța metodei LEADER. În acest sens, se va viza măsura în care metoda LEADER a fundamentat capacitatea GAL de a asigura și genera implicarea comunității, creșterea nivelului de conștientizare și disponibilitatea pentru colaborare la nivel local, sub formă de parteneriate sau alte rețele formale sau informale, implicit la nivelul organelor de decizie și conduce GAL. Un alt aspect vizat se referă la flexibilitatea GAL-ului în a-și adapta și revizui procesele administrative și operaționale în funcție de necesitățile reale ale teritoriului precum și alte aspecte ce țin de procesele interne ale GAL și care au relevanță asupra implementării SDL. Totodată, se examinează contribuția acestor activități la formarea capitalului social și la susținerea unui proces decizional participativ la nivel de GAL și teritoriu.

Pe lângă aspectele menționate mai sus, o secțiune de întrebări și răspunsuri va fi dedicată evaluării valorii adăugate LEADER și modului în care abordarea LEADER a fost integrată și utilizată în cadrul SDL 2014-2020 a GAL Crișul Negru. În acest sens, trei elemente ale abordării LEADER au fost vizate spre analiză:

- Îmbunătățirea capitalului social și uman, exprimată prin creșterea încrederii între actori, formarea de noi competențe și abilități, consolidarea rețelilor formale și informale, sporind capacitatea comunității de a se adapta și de a rezista schimbărilor;
- Îmbunătățirea guvernancei locale, prin implicarea directă a comunității și a actorilor locali în procesul decizional, prin rolul GAL-ului în guvernanta pe mai multe niveluri și prin capacitatea acestuia de a gestiona fonduri publice și private;
- Rezultate îmbunătățite ale proiectelor, datorită unui efect de levier crescut, a unui grad mai mare de sustenabilitate, a apariției unor promotori de proiecte noi și a generării de inițiative mai inovative la nivel local.

Sintetizând, accentul va fi pus cu precădere pe consistența și eficiența mecanismului de implementare, precum și pe respectarea principiilor LEADER în implementarea SDL. O atenție aparte este acordată capacității GAL-ului de a promova colaborarea, precum și

asupra abordării LEADER și a importanței acesteia pentru dezvoltarea teritoriului acoperit de GAL.

3. Informații generale privind SDL

3.1 Informații despre GAL și activitatea GAL-ului

Informații despre GAL

Teritoriul GAL-ului se află în județul Bihor și cuprinde comunele Căpâlna, Ceica, Holod, Sâmbata, Uileacu de Beiuș. Localitățile GAL - Crișul Negru se afla la granița de vest a Parcului Național Apuseni, teritoriul GAL-ului având o suprafață de 276,56 km², cu o populație de 12.088 locuitori. Populația înregistrată la recensământul din 2021 susține scăderea populației în acest teritoriu, fiind înregistrată o populație de 10.985 de persoane. Această scădere este reflectată de evoluții negative ale populației în toate cele cinci comune aparținătoare, indicând probleme legate de calitatea vieții și dorința locuitorilor de a rămâne în teritoriu.

Teritoriul prezintă caracteristici comune și omogene celor 5 localități în ceea ce privește demografia, mediul economic, social și cultural. GAL-ul are în componența sa 5 parteneri publici (echivalentul celor 5 comune), 14 parteneri privați (peste jumătate firme cu activitate agricolă), 3 asociații ale societății civile și persoane fizice relevante care dețin o pondere de 4,35% din totalul membrilor parteneriatului. GAL Crișul Negru format din cele cinci comune amintite mai sus nu a funcționat ca și Grup de Acțiune Locală în perioada de programare 2007-2013, astfel încât abordarea LEADER a fost o abordare nouă pe plan local în perioada 2014-2020.

Din perspectiva Indicele de Dezvoltare Locală (IDUL), patru din cele cinci comune au valori care denotă faptul că zona cuprinsă de GAL Crișul Negru este relativ o zonă săracă.

Agricultura reprezintă o ramură importantă în cadrul GAL-ului în contextul în care din suprafața totală a teritoriului 203,02 km² este suprafața agricolă totală (incluzând toate categoriile de folosință ale terenului) reprezentând aproximativ 73% din suprafața totală. În concret, agricultura reprezintă 56% la nivelul structurii economiei locale. De altfel, sectorul agricol are cea mai mare pondere a populației ocupate, având o medie de 64%.

3.2. Scurtă descriere a SDL, a obiectivelor SDL, a activității GAL, a măsurilor și bugetului, inclusiv modificările de SDL și evoluția alocării financiare ca urmare a realocărilor financiare, bonusărilor, etc.

Strategia de Dezvoltare Locală a GAL Crișul Negru a fost elaborată pentru a răspunde nevoilor sociale, economice, culturale ale teritoriului, în concordanță cu obiectivele specifice asumate. Deși, pe parcursul implementării strategiei au existat un total de opt măsuri operaționale, fiecare orientată spre o direcție prioritară relevantă pentru comunitățile aparținătoare GAL, în urma modificărilor, varianta finală a SDL cuprinde șase măsuri.

Obiectivele specifice care trebuie atinse prin această strategie sunt:

- 1) sustinerea sectorului agricol prin atragerea tinerilor fermieri sa dezvolte exploatații agricole viabile prin ferme de familie
- 2) sustinerea sectorului agricol pentru a realiza lanturi scurte agro-alimentare de comercializare si gasirea unor forme asociative pentru valorificarea produselor
- 3) dezvoltarea activitatilor non-agricole folosind resurse locale, pentru a raspunde abordarii LEADER privind caracterul inovativ al activitatilor intreprinse
- 4) dezvoltarea infrastructurii sociale la nivel local pentru a raspunde abordarii LEADER privind caracterul inovativ al activitatilor intreprinse
- 5) dezvoltarea infrastructurii turistice si de patrimoniu la nivel local pentru a raspunde abordarii LEADER privind caracterul inovativ al activitatilor intreprinse

Activitatea GAL-ului

Activitatea GAL-ului se leagă de scopul său, și anume dezvoltarea zonei din care fac parte cele 5 localități prin elaborarea și implementarea strategiilor de dezvoltare locală, prin gestionarea fondurilor europene nerambursabile în sensul creșterii competitivității sectorului agricol, a îmbunătățirii mediului și spațiului rural și implicit a creșterii calității vieții și diversificării activităților economice din spațiul rural.

GAL Crișul Negru desfășoară diverse activități, dar majoritatea converg înspre sprijinirea scopului menționat anterior. Astfel, prin activitățile realizate de GAL se numără cele ce țin de animarea și informarea teritoriului - organizarea de consultări publice, sesiuni de informare și animare, precum și cele ce țin de oferirea de sprijin tehnic pentru potențialii beneficiari. De asemenea, GAL lansează și coordonează apelurile de selecție, garantând un proces de evaluare corect și transparent, iar ulterior supraveghează derularea proiectelor finanțate și urmărește atingerea rezultatelor asumate prin strategie.

Pentru fiecare măsuri prevăzută în Strategia de Dezvoltare Locală a GAL Crișul Negru s-a realizat o scurtă descriere, după cum urmează:

Domeniu de intervenție	Denumirea măsurii	Scurtă descriere
1C	M1/1C. Formare profesională	Măsura presupune formarea profesională (cursuri de formare profesională) pentru atragerea populației tinere către sectorul agricol, precum și pentru locuitori din teritoriului GAL-ului care activează în agricol în vederea îmbunătățirii cunoștințelor privind tehnologiile de cultură și de creșterea a animalelor în acord cu protejarea mediului sau aspecte de fiscalitate sau atestarea unui produs tradițional propriu. Măsura a fost eliminată odată cu ultima modificare de SDL

2B	M2/2B.Sprijin pentru exploatarele agricole	Măsura presupune alocarea unor sume forfetare astfel încât exploatarele agricole se poată dezvolta și mai departe să se dezvolte sectorul „produselor tradiționale” La nivelul exploatareii se pot realiza atât activități care sa contribuie la îmbunătățirea bazei materiale, printr-o extindere a suprafeței cultivate, înființarea de vii și livezi, dotare tehnica, spații de adapost pentru animale, cât și activități integrate, prin care produsele sa fie procesate și valorificate direct de către producător, asigurând astfel un lanț scurt agro-alimentar de comercializare a acestora.
3A	M3/3A.Accesul la schema de calitate privind certificarea produselor	Măsura presupune acțiuni de tipul organizare de acțiuni de informare cu privire la formele asociative, lanțuri scurte agro-alimentare de comercializare, scheme de calitate etc; organizarea de vizite de studiu pentru fermierii din teritoriul GAL Crișul Negru, la forme asociative de succes, care reprezintă exemple de bune practici din țară; realizarea unor materiale de informare/didactice/ghiduri practice pentru fermieri, etc.M7/3A Sprijinirea formelor asociative
	M7/3A Sprijinirea formelor asociative	Măsura presupune dezvoltarea unor lanțuri scurte de comercializare, forme asociative care sa faciliteze desfacerea, distribuția, găsirea unor soluții gen „asigurarea coșului de livrare permanent” către consumatori sau oferirea unor „abonamente” pentru livrarea mărfurilor.
	M4/6A. Sprijinirea diversificării si crearea de locuri de munca. Măsura a fost introdusă la modificarea a patra a SDL-ului.	Măsura presupune dezvoltarea sectorului non-agricol de la nivelul comunităților pentru creșterea locurilor de muncă și inclusiv creșterea creșterea numărului de pensiuni agroturistice si sprijinirea dezvoltării turistice a zonei.

6B	M5/6B. Investiții în infrastructură socială	Măsura constă în dezvoltarea infrastructurii sociale, inclusiv medicală, educațional sau de protecție a categoriile defavorizate prin intermediul investițiilor în infrastructură de tip hard.
	M6/6B. Investiții în infrastructura turistică și de patrimoniu	Măsura vizează dezvoltarea infrastructurii turistice și de patrimoniu, prin refacerea și/sau întreținerea unor elemente de patrimoniu cultural, arhitectural, religios, din zonă, care prin vechimea lor au fost afectate de expunerea în timp la factorii de mediu sau prin îmbunătățirea căile de acces la aceste obiective și vizibilitatea acestora, prin indicatori pentru stabilirea traseelor către obiective turistice prezente în zonă, locuri de odihnă, marcaje, care să orienteze mai ușor vizitatorii.

Evoluția bugetului alocat Strategiei de Dezvoltare Locală

Bugetul inițial al SDL a însumat 1.191.890,26 euro, dintre care 953.512,26 euro au fost orientați spre implementarea măsurilor, iar restul de 238.378,00 euro au fost prevăzuți pentru cheltuieli de funcționare și animare. În cadrul evaluării s-a constatat însă o neconcordanță: în sursele oficiale apare suma de 1.191.890,00 euro, ceea ce sugerează probleme legate de rotunjirea valorilor în documentele interne.

La momentul evaluării finale, bugetul total a ajuns la 1.352.053,94 euro, din care 1.315.885,89 euro provin din fonduri FEADR, iar 36.168,05 euro din alocarea EURI. Din acest total, 1.081.643,15 euro (din FEADR și EURI) au fost destinați măsurilor din SDL, iar 270.410,79 euro au acoperit cheltuielile de funcționare și animare.

Creșterea bugetului a fost generată de redistribuirea fondurilor în contextul perioadei de tranziție, realizată în august 2022 prin Modificarea 6, când au fost alocate suplimentar:

- 123.995,57 euro din FEADR
- 36.168,05 euro din alocarea EURI

3.2.1. Evoluția și logica modificărilor SDL

De-a lungul perioadei de implementare, Strategia a trecut prin șapte modificări. Principalele modificări au urmărit să sporească claritatea și eficiența documentului, printr-o mai bună adaptare a fișelor de măsură. Procesul a inclus atât ajustarea și, în anumite situații, eliminarea unor măsuri, cât și revizuirea planului financiar prin realocări între măsuri și prin

integrarea fondurilor suplimentare disponibile în cadrul perioadei de tranziție FEADR și EURI. În cele ce urmează sunt sintetizate cele șapte modificări efectuate.

Numărul modificării	Ce a vizat modificarea?
1. Modificarea 1 (03.2018)	- modificarea capitolului V - Descrierea măsurilor, prin realizarea de modificări asupra măsurii M1/1C, M2/2B, M4/6A, M5/6B, M6/6B.
2. Modificarea 2 (07.2018)	- realocări financiare între măsuri, - corecții de redactare la Capitolul V, M5/6B - modificarea Capitolului VII - Descrierea Planului de Acțiune, - modificarea Capitolului IX - Organizarea viitorului GAL, - modificarea Anexei nr. 8 la SDL - fișele de post.
3. Modificarea 3 (04.2019)	- corectarea unor erori materiale din cadrul SDL pentru măsurile M1/1C, M2/2B, M3/3A, M4/6A, M5/6B, M6/6B, - modificarea Capitolului V - Descrierea măsurilor, a fișei măsuri M6/6B, - introducerea unei noi măsuri de finanțare - M7/3A, - modificarea Anexei 4 - Planul de finanțare prin realocări financiare între măsuri din priorități diferite, - 5) modificarea tipului de sprijin aferent măsurii M3/3A, - modificarea Anexei 4 - Planul de finanțare prin realocări între măsuri care contribuie la aceeași prioritate
4. Modificarea 4 (02.2020)	- modificarea fișei măsurii M3/3A și M1/1C.
5. Modificarea 5 (11.2021)	- modificarea Anexei 4 - Planul de finanțare prin majorarea alocării financiare a măsurii M5/6B, prin realocarea de la măsura M7/3A.
6. Modificarea 6 (08.2022)	- modificarea Anexei 4 - Planul de finanțare prin actualizarea Anexei 4T - Planul de finanțare tranziție - FEADR și completarea Anexei 4E - Planul de finanțare EURI, în baza distribuirii fondurilor aferente perioadei de tranziție (FEADR și EURI) și modificare Anexei 4T prin realocarea sumelor de la măsura M7/3A către M3/3A, respectiv de la M4/6A către M6/6B,

		- modificarea Capitolului V - Prezentarea măsurilor, astfel eliminarea fișei măsurii M7/3A și modificarea fișelor M3/3A, M4/6A, M5/6B și M6/6B, - modificarea Capitolului X - Planul de finanțare al strategiei prin includerea fondurilor repartizate pentru perioada de tranziție (FEADR + EURI).
7.	Modificarea (09.2023)	7 - modificarea Anexei 4T - Planul de finanțare - FEADR, prin eliminarea măsurii M1/1C și realocarea sumei de la măsura M1/1C la M6/6B, respectiv realocarea sumei de la măsura M5/6B la M6/6B, - modificarea Capitolului V - Prezentarea măsurilor, fiind realizate modificări pentru M3/4A, inclusiv transferul indicatorului de monitorizare de la M1/1C către M3/3A și modificări pentru M5/6B, - modificarea Capitolului IV - Obiective, priorități și domenii de intervenție având în vedere eliminarea măsurii M1/1C, - modificarea Capitolului X - Planul de finanțare al strategiei, ca urmare a modificării Anexei 4T.

Tabel 1. Evoluția evoluția alocării financiare ca urmare a realocărilor financiare și a suplimentării cu fondurile EURI și FEADR

Măsuri SDL	Buget alocat (euro)							
	Inițial	Modificarea 1	Modificarea 2	Modificarea 3	Modificarea 4	Modificarea 5	Modificarea 6	Modificarea 7
M1/1C. Formare profesională	59.594,52	25.000,00	25.000,00	24.999,52	24.999,52	24.999,52	24.999,52	0,00
M2/2B.Sprijin pentru exploatarele agricole	297.972,58	297.973,00	297.973,00	240.000,00	240.000,00	240.000,00	240.000,00	240.000,00
M3/3A. Accesul la schema de calitate privind certificarea produselor	59.594,52	59.595,00	59.595,00	15.000,00	15.000,00	15.000,00	30.000,00	30.000,00
M7/3A Sprijinirea formelor asociative	0,00	0,00	0,00	81.350,65	81.350,65	15.000,00	0,00	0,00
M4/6A. Sprijinirea diversificării și crearea de locuri de munca	178.783,55	178.784,00	178.784,00	200.000,00	200.000,00	200.000,00	187.500,00	187.500,00
M4/6A. Sprijinirea diversificării și crearea de locuri de munca EURI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	36.168,05	36.168,05
M5/6B. Investiții în infrastructură socială	238.378,06	238.378,00	314.121,00	314.121,06	314.121,06	380.471,71	423.118,85	399.607,35
M6/6B. Investiții în infrastructura turistică și de patrimoniu	119.189,03	153.784,00	78.041,00	78.041,03	78.041,03	78.041,03	139.856,73	188.367,75
TOTAL PROIECTE	953.512,26	953.514,00	953.514,00	953.512,26	953.512,26	953.512,26	1.081.643,15	1.081.643,15

Funcționare	238.378,00	238.378,00	238.378,06	238.378,06	238.378,06	238.378,06	270.410,79	270.410,79
TOTAL SDL	1.191.890,26	1.191.892,00	1.191.892,06	1.191.890,32	1.191.890,32	1.191.890,32	1.352.053,94	1.352.053,94
TOTAL FEADR	1.191.890,26	1.191.892,00	1.191.892,06	1.191.890,32	1.191.890,32	1.191.890,32	1.315.885,89	1.315.885,89

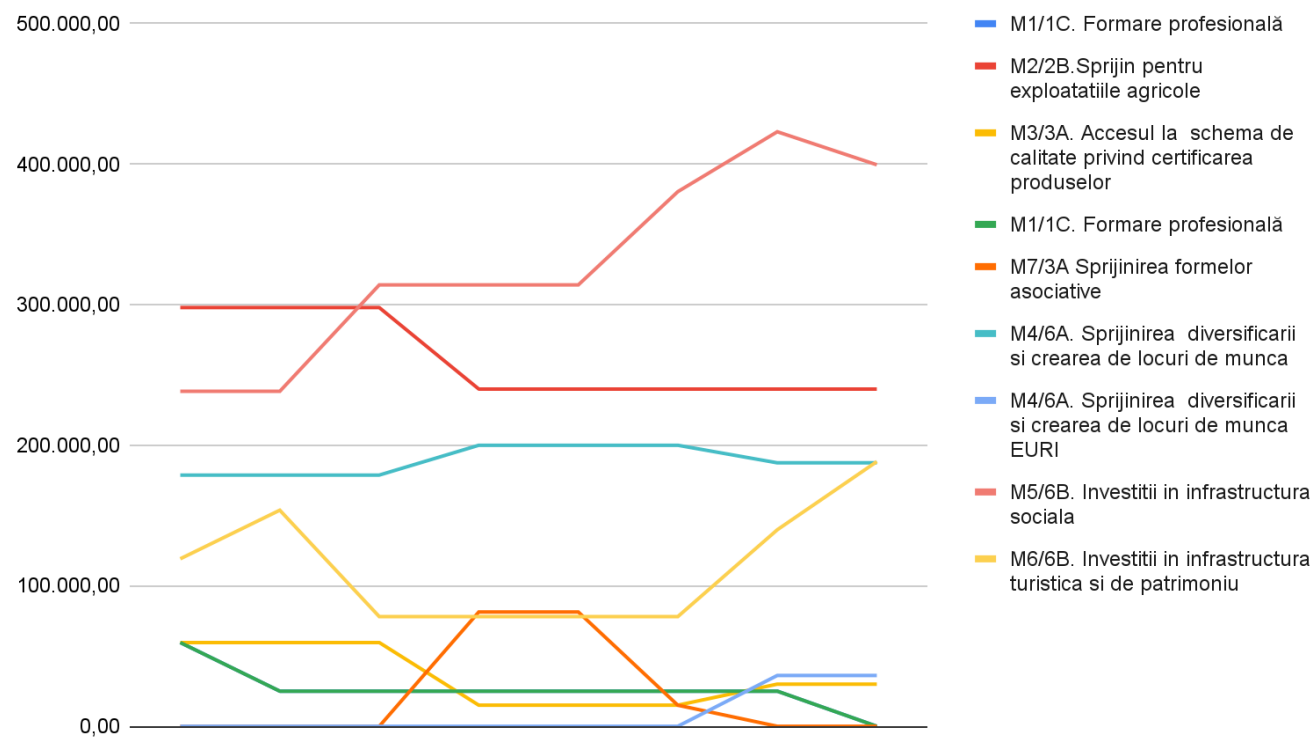
Sursă: date GAL Crișul Negru

Situația prezentată în tabel ilustrează modul în care bugetele măsurilor din SDL GAL Crișul Negru s-au ajustat pe parcursul implementării, ca urmare a modificărilor de SDL, care au presupus redistribuire resurselor între măsuri, precum și datorită introducerii fondurilor suplimentare din tranziția FEADR și EURI. La lansarea strategiei, bugetul destinat proiectelor era de 1.191.890,26 euro, sumă care, odată cu Modificarea 6 (august 2022), a crescut la 1.352.053,94 euro. Creșterea a fost determinată de suplimentarea fondurilor FEADR cu 123.995,57 euro și de alocarea suplimentară de 36.168,05 euro prin EURI. Astfel, majorarea bugetară a fost posibilă prin suplimentarea fondurilor datorate perioadei de tranziție.

Aceste ajustări au generat noi valori aferente măsurilor, evidențiate în tabel. În plus față de creșterea globală a bugetului, pe parcursul implementării au avut loc realocări interne, ceea ce a condus la suplimentarea unor măsuri precum M4/6A, M5/6B și M6/6B. Cea mai vizibilă creștere se remarcă la M5/6B, care a trecut de la 238.378,06 euro la 399.607,35 euro, semnalând un interes crescut pentru domeniul social în teritoriu. În schimb, măsurile M1/1C, M2/2B, M3/3A și M7/3A au înregistrat reduceri ale alocărilor, dintre care M1/1C a fost eliminată complet la Modificarea 7, iar M7/3A – deși introdusă ulterior – a fost retrasă prin Modificarea 6. M3/3A, M6/6B și M4/6A au urmat o traiectorie oscilantă, cu atât creșteri, cât și scăderi ale fondurilor pe parcursul implementării. În ansamblu, ajustările bugetare reflectă o redistribuire a resurselor în funcție de prioritățile identificate pe parcursul implementării, cu accent pe consolidarea domeniului social și pe adaptarea măsurilor la dinamica nevoilor locale.

Un aspect rezultat din evaluare se referă la neconcordanțe între bugetul inițial și bugetele rezultatele în urma Modificărilor 1 și 2 și bugetul rezultat din sumele acordate fiecărei măsuri. Astfel, în timp ce în documentele interne, valoarea totală a SDL indica 1.191.890,00 de euro, aceleași documente includea sumele menționate în tabelul de mai sus, care generează valori totale ale SDL diferite.

Grafică 1. Evoluția alocării financiare aferente măsurilor incluse în SDL

Sursă: date GAL Crișul Negru

Graficul arată faptul că atenția a fost acordată cu precădere măsurilor care sprijină îndeplinirea obiectivelor propuse în SDL referitoare la dezvoltarea infrastructurii sociale la nivel local, precum și dezvoltarea infrastructurii turistice și de patrimoniu, având în vedere creșterea alocărilor financiare a măsurilor M5/6B și M6/6B în cadrul ultimelor modificări de SDL.

O atenție deosebită trebuie oferită și măsurii M4/6A care a înregistrat o creștere a alocării, inclusiv prin adăugarea fondurilor EURI acestei măsuri, susținând obiectivul referitor la dezvoltarea activităților non-agricole și sprijinind multiplicarea locurilor de muncă din teritoriu. Dintr-o altă perspectivă, deși două dintre obiectivele specifice prevăzute în SDL sunt axate pe sectorul agricol, evoluția alocărilor financiare denotă în realitate o situație dezavantajoasă pentru sprijinirea acestui sector agricol, având în vedere diminuarea resurselor alocate măsurii M2/2B cu relevanță pentru sectorul agricol.

Pe parcursul implementării SDL, măsura M7/3A și M1/1C au fost eliminate, iar fondurile aferente au fost redistribuite către alte măsuri ale strategiei. Eliminarea celor două măsuri a fost determinată în principal de neutilizarea fondurilor alocate, în condițiile în care nu au fost depuse proiecte pentru acestea. În mod aparte, eliminarea măsurii M7/3A a avut o dublă justificare. Astfel dintr-o perspectivă fost justificată de lipsa unor inițiative concrete din partea fermierilor pentru promovarea formelor asociative, ceea ce a făcut imposibilă implementarea ei. Dintr-o altă perspectivă, ținând cont de interes relativ pentru depunerea proiectelor în cadrul măsurii M3/3A s-a considerat mai oportun eliminarea măsurii M7/3A și transferarea obiectivelor sale împreună cu alocările financiare către M3/3A urmărindu-se finanțarea de proiecte integrate ce urmăresc atât promovarea formelor asociative, cât și dezvoltarea schemelor de calitate pentru fermierii din teritoriu. Astfel s-a realizat o contopire a celor două măsuri, în vederea creșterii interesului potențialilor beneficiari și alocărilor fondurilor înspre o zonă ce poate produce un impact integrat.

3.2.2. Apeluri de selecție și proiecte finanțate

De-a lungul implementării SDL, au fost organizate 30 de apeluri de selecție, prin care s-au deschis oportunități de finanțare pentru diferite categorii de beneficiari - administrații publice locale, antreprenori, ferme agricole, ONG-uri.

Procesul de selecție al GAL Crișul Negru s-a concretizat în contractarea a 25 de proiecte, cu o valoare totală de 1.075.646,06 euro. Beneficiarii provin din trei sectoare relevante pentru dezvoltarea teritoriului: sectorul public, societatea civilă și mediul privat.

Tabel 2. Situația proiectelor finanțate

Solicitantul finanțării	Nr. proiecte	Dintre care în implementare	Valoare (euro)
Societatea civilă	1	0	24.993,51
Sectorul privat neagricol	5	0	223.668,05
Sectorul privat agricol	6	0	240.000,00
Sectorul public (APL)	13	1	586.984,50
Proiecte totale implementate	25	1	1.075.646,06

Sursă: date GAL Crișul Negru

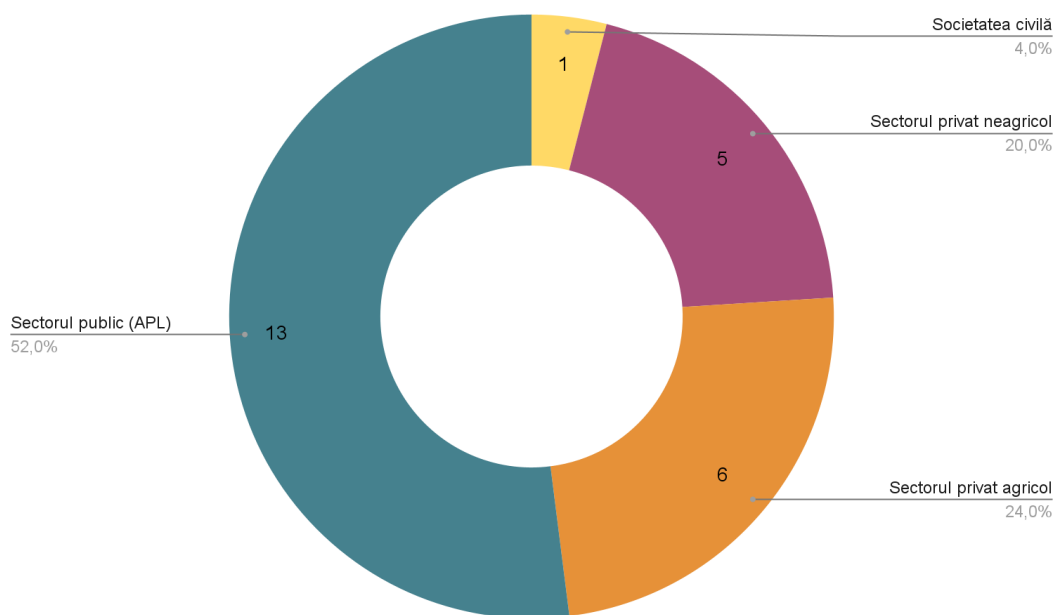
Administrațiile publice locale (sectorul public) a reprezentat principalul beneficiar al fondurilor alocate prin intermediul GAL, atrăgând cea mai mare parte a resurselor financiare, acumulând 13 proiecte cu o valoare totală de 586.984,50 euro, dintre care unul

este încă în derulare. Această poziționare evidențiază faptul că autoritățile locale au fost cele mai active în atragerea de fonduri, obținând atât cel mai mare număr de proiecte, cât și cea mai ridicată alocare financiară. În egală măsură, situația identificată demonstrează interesul autorităților locale în a face investiții necesare pentru comunităților lor în diverse domenii precum servicii de bază sau infrastructură de agrement.

Societatea civilă a avut o participare redusă, reușind să implementeze un singur proiect, în valoare de 24.993,51 euro, derulat de Fundația Hesk/Eper România. Deși ponderea sa în total este redusă (aproximativ 4%), proiectul a adus o contribuție notabilă, în special prin sprijinirea formelor asociative și a competitivității în sectorul agricol. Aceasta arată că, deși numeric implicarea ONG-urilor este scăzută, relevanța proiectului finanțat rămâne importantă pentru dezvoltarea locală.

Sectorul privat a obținut 11 proiecte în valoare cumulată de 463.668,05 euro. Distribuția între ramura agricol și non-agricolă este relativ echilibrată: în zona non-agricolă au fost sprijinite cinci proiecte, în valoare de 223.668,05 euro, iar în agricultură șase proiecte, totalizând 240.000,00 euro. Această repartizare arată un interes dublu: pe de o parte, susținerea exploatațiilor agricole și modernizarea fermelor, iar pe de altă parte, dezvoltarea inițiativelor non-agricole, menite să diversifice economia locală și să creeze noi locuri de muncă.

Grafică 2. Numărul proiectelor finanțate în funcție de sector

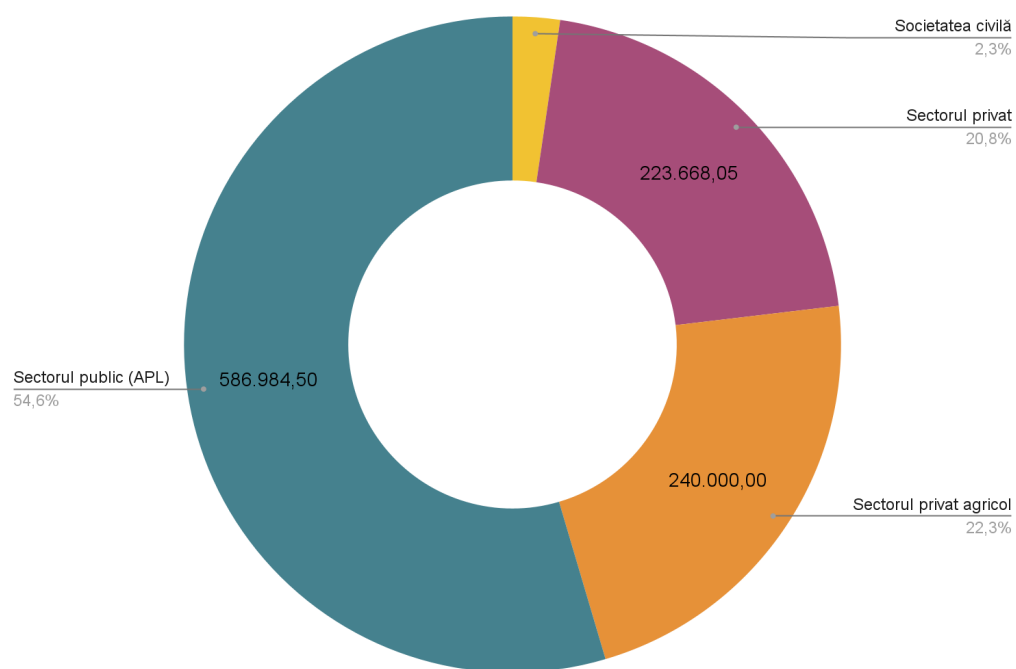

Sursă: date GAL Crișul Negru

În ansamblu, structura beneficiarilor confirmă faptul că autoritățile locale rămân cel mai activ actor în atragerea finanțărilor, dar și că sectorul privat a reușit să valorifice oportunitățile pentru a sprijini atât agricultura, cât și afacerile non-agricole. În schimb,

societatea civilă, deși mai puțin prezentă, a demonstrat că poate aduce valoare adăugată în domenii specifice.

Grafică 3. Distribuția fondurilor în funcție de sector

Sursă: date GAL Crișul Negru

Analiza proiectelor contractate evidențiază o distribuție relativ echilibrată între administrațiile publice locale și actorii non-publici în ceea ce privește accesarea și utilizarea fondurilor, chiar dacă sectorul public a beneficiat de sume mai consistente. Per ansamblu, această structură de alocare surprinde atât prioritățile asumate la nivel comunitar, cât și gradul de interes și implicare al actorilor privați și civici în procesul de dezvoltare locală.

4. Cadrul de evaluare și metodologia

4.1. Cadru de evaluare

Evaluarea Strategiei de Dezvoltare Locală a GAL Crișul Negru se raportează atât la contextul mai larg al politicilor publice, cât și la dinamica socială și economică a teritoriului. Această dublă ancorare – în reglementările europene și naționale, pe de o parte, și în realitățile locale, pe de altă parte – este esențială pentru a înțelege relevanța, eficiența și rezultatele SDL.

Politici europene

Un prim reper îl constituie **Regulamentul FEADR nr. 1305/2013**, care a fundamentat politica de dezvoltare rurală pentru perioada 2014–2020. Acesta a stabilit direcțiile majore – creșterea competitivității exploatațiilor agricole, dezvoltarea lanțurilor scurte de aprovizionare, protecția mediului și a resurselor naturale, diversificarea economiei și promovarea incluziunii sociale. Totodată, regulamentul a consacrat metoda **LEADER** ca instrument obligatoriu, accentuând rolul guvernantei participative și al implicării comunităților în luarea deciziilor.

Pe măsură ce perioada de programare se apropia de final, a fost introdus **Regulamentul (UE) nr. 2020/2220**, care a instituit mecanismul de tranziție pentru anii 2021–2022. Acesta a permis continuarea măsurilor PNDR și a extins eligibilitatea angajamentelor până la sfârșitul anului 2022. Totodată, prin instrumentul **EURI** au fost alocate resurse suplimentare pentru a răspunde efectelor pandemiei COVID-19. Pentru GAL-uri, inclusiv Crișul Negru, tranziția a însemnat atât acces la fonduri suplimentare, cât și oportunitatea de a adapta proiectele la noile nevoi ale comunității. Din acest motiv, evaluarea SDL acoperă perioada extinsă, până în 2025, când proiectele au ajuns la finalizare.

Politici și documente naționale (PNDR/LEADER)

La nivel național, **PNDR 2014–2020** a transpus cadrul european, incluzând măsura 19 – LEADER, destinată dezvoltării locale conduse de comunități.

- **sM 19.1 – Sprijin pregătitor:** elaborarea strategiilor și consultarea comunităților;
- **sM 19.2 – Implementarea SDL:** finanțarea proiectelor selectate de GAL;
- **sM 19.3 – Cooperare:** inițiative interteritoriale și transnaționale;
- **sM 19.4 – Funcționare și animare:** resurse pentru activitatea administrativă și mobilizarea comunității.

Procesul de selecție a strategiilor (2016), coordonat de MADR, a validat relevanța propunerilor formulate de GAL-uri și a stabilit criteriile de calitate și coerență. Ulterior, **rapoartele anuale de progres ale PNDR (2014–2023)** au oferit o imagine generală asupra absorbției fondurilor și a provocărilor întâmpinate, constituind un punct de comparație pentru analiza GAL Crișul Negru. Prin deciziile naționale privind tranziția, s-a permis ca proiectele contractate să fie implementate până la 31 decembrie 2025, ceea ce explică de ce, la momentul evaluării, încă existau proiecte în derulare în comunele Holod și Sâmbăta.

Tendințe socio-economice

Strategia a fost influențată de schimbările sociale și economice ale ultimului deceniu. Populația teritoriului a scăzut de la 12.088 locuitori (2011) la 10.985 (2021). La nivel macroeconomic, România a trecut printr-o perioadă de deflație (2015–2016), urmată de o creștere constantă a inflației (2017–2020), ceea ce a afectat direct costurile proiectelor de investiții.

La nivel european, **Raportul Curții de Conturi Europene (2022)** a subliniat că metoda LEADER are capacitatea de a mobiliza comunitățile locale, dar valoarea adăugată este dificil de cuantificat, fie că este vorba despre capital social, inovație sau guvernanta. Aceeași provocare se regăsește și în cazul GAL Crișul Negru: implicarea actorilor locali este vizibilă și activă, dar transformarea acesteia în rezultate măsurabile rămâne complexă.

În ansamblu, cadrul de evaluare arată că SDL este rezultatul unei interacțiuni între politicile europene, transpunerea națională prin PNDR și realitățile teritoriale – periurbanizarea, diversitatea socială și vulnerabilitățile comunităților. Evaluarea urmărește nu doar gradul de implementare, ci și capacitatea strategiei de a răspunde acestor politici și provocări reale.

4.2. Metodologia de evaluare

Metodologia aplicată combină analiza documentară, instrumentele de auto-evaluare și consultarea actorilor locali, printr-o abordare **triangulată**, care integrează metode cantitative și calitative, pentru a asigura obiectivitate și relevanță.

Principii de bază

- *Independență și imparțialitate*: utilizarea surselor variate și a metodelor mixte;
- *Participare și incluziune*: implicarea membrilor GAL și a beneficiarilor;
- *Transparență și trasabilitate*: documentarea clară a surselor și a procedurilor;
- *Învățare continuă*: valorificarea rezultatelor ca resursă pentru îmbunătățirea proceselor și a viitoarelor programe.

Metode utilizate

- *Analiza documentară*: examinarea datelor de monitorizare și raportare, completată cu informații de context;
- *Auto-evaluarea GAL*: exercițiu realizat de structurile decizionale, personalul tehnic și parteneri, pentru identificarea schimbărilor și lecțiilor învățate;
- *Chestionar*: aplicat online beneficiarilor, pentru colectarea de date cantitative și calitative privind relevanța SDL și calitatea sprijinului GAL. Au fost primite 14 răspunsuri (din 17 beneficiari), inclusiv din partea tuturor celor cinci administrații locale.

4.3. Temele de evaluare

Ținând cont de obiectivele principale și suplimentare ale evaluării SDL GAL Crișul Negru au fost vizate următoare teme de evaluare, aferente obiectivelor prevăzute în SDL, pe de o parte, și referitoare la valoarea la abordarea LEADER, pe de o altă parte. În baza acestor teme se vor oferi răspunsurile la întrebările de evaluare în urma analizării datelor colectate și se vor formula principalele concluzii și recomandări ale evaluării.

4.3.1. Coerența strategiei

Se va examina gradul de coerență al strategiei, respectiv dacă există o legătură logică între obiective, resurse și intervenții, dar și între acțiunile programate, rezultatele așteptate și efectele urmărite la nivel teritorial

TEMA DE EVALUARE 1: <u>Obiectiv 1</u> prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: susținerea sectorului agricol prin atragerea tinerilor fermieri sa dezvolte exploatații agricole viabile prin ferme de familie			
Criterii de evaluare	Întrebări de evaluare	Indicatori	Metodologia de colectare date
Coerența intervențiilor cu obiectivele de susținere a sectorului agricol prin atragerea tinerilor și dezvoltarea fermelor de familie	1. În ce măsură a sprijinit strategia activitatea în sectorul agricol din teritoriu?	• Numărul de microîntreprinderi agricole sprijinite (M2/6B)Modul de sprijinire a fermelor/beneficiarilor (chestionar A.1. secțiune agricol). • Pondere tineri <35 ani implicați (chestionar G.2). • Pondere femei implicate (chestionar G.3).	- Analiză documentară: fișe de măsură M2, rapoarte SDL, date AFIR. - Chestionar beneficiari: secțiunea AGRICOL.
	2. Care este gradul de implicare al tinerilor și femeilor în activitățile sprijinite?		

TEMA DE EVALUARE 2: <u>Obiectiv 2</u> prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: sustinerea sectorului agricol pentru a realiza lanțuri scurte agro-alimentare de comercializare și găsirea unor forme asociative pentru valorificarea produselor			
Criterii de evaluare	Întrebări de evaluare	Indicatori	Metodologia de colectare date
Coerența intervențiilor cu obiectivele care vizează susținerea sectorului agricol pentru comercializare și asociativitate	1. În ce măsură au fost create și consolidate parteneriate locale? 2. Cum s-a reflectat sprijinul GAL în comercializarea produselor fermelor?	• Tipuri de parteneriate locale dezvoltate (chestionar G.4). • Principalii clienți ai fermelor după implementarea proiectului (G.1.) • Obținerea unor produse mai bune și pierderi mai puține (A.1. secțiunea Agricol)	- Chestionar beneficiari: secțiunea AGRICOL.

TEMA DE EVALUARE 3: <u>Obiectiv 3</u> prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: dezvoltarea activitatilor non-agricole folosind resurse locale, pentru a raspunde abordarii LEADER privind caracterul inovativ al activitatilor intreprinse			
Criterii de evaluare	Întrebări de evaluare	Indicatori	Metodologia de colectare date
Coerența intervențiilor cu obiectivele referitoare la dezvoltarea zonei non-agricole	1. În ce măsură proiectele finanțate au contribuit la lansarea de noi afaceri sau diversificarea celor existente?	• Număr microîntreprinderi sprijinite (M4/6A). • Situația inițială a firmelor (chestionar A.1–A.2). • Evoluția cifrei de afaceri, profitului și numărului de angajați (date financiare +	- Analiză documentară: fișa de măsură M4, rapoarte SDL, date AFIR. - Chestionar beneficiari: secțiuni NEAGRICOL. - Analiză financiară: evoluție cifră de
	2. Cum s-a reflectat sprijinul GAL în performanța economică (cifră de afaceri,		

	profit, locuri de muncă)?	monitorizare). Pondere tineri <35 ani implicați (chestionar G.2). • Pondere femei implicate (chestionar G.3). • Tipuri de parteneriate locale dezvoltate (chestionar G.4).	afaceri/profit/angajați (ANAF/Mfinante.ro).
	3. Care este gradul de implicare al tinerilor și femeilor în activitățile sprijinite? 4. În ce măsură au fost create și consolidate parteneriate locale?		

TEMA DE EVALUARE 4: <u>Obiectiv 4</u> prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: dezvoltarea infrastructurii sociale la nivel local pentru a răspunde abordării LEADER privind caracterul inovativ al activitatilor întreprinse			
Criterii de evaluare	Întrebări de evaluare	Indicatori	Metodologia de colectare date
Coerența intervențiilor cu obiectivele de dezvoltare a infrastructurii sociale	1. În ce măsură a stimulat strategia investițiile în infrastructură socială? 2. În ce măsură dotările și infrastructura create prin proiecte sunt utilizate și contribuie la îmbunătățirea serviciilor locale? 3. În ce măsură investițiile au redus disparitățile intra-teritoriale?	• Număr proiecte implementate în infrastructura socială (M5/6B). • Nivel de utilizare a dotărilor (chestionar Comune A.1). • Valoarea investițiilor raportată la populația comunelor (monitorizare SDL). • Distribuția proiectelor în sate reședință vs. sate aparținătoare (analiză tabele SDL).	- Analiză documentară: fișe măsuri M5; rapoarte GAL; date demografice. - Chestionar beneficiari: secțiunea Comune. - Vizite de teren: verificarea gradului de utilizare a dotărilor și spațiilor.

TEMA DE EVALUARE 5: Obiectiv 5 prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: dezvoltarea infrastructurii turistice si de patrimoniu la nivel local pentru a raspunde abordarii LEADER privind caracterul inovativ al activitatilor intreprinse			
Criterii de evaluare	Întrebări de evaluare	Indicatori	Metodologia de colectare date
Coerența intervențiilor cu obiectivele de dezvoltare a infrastructurii turistice și de patrimoniu	1. În ce măsură proiectele au contribuit la dezvoltarea infrastructurii turistice și valorificarea patrimoniului? 2. Care este impactul investițiilor în turism și agrement asupra vizibilității teritoriului GAL?	• Număr proiecte finanțate în domeniul turismului și patrimoniului (M6/6B) • Gradul de utilizare a spațiilor culturale și de agrement pentru identitate locală (chestionar). • Vizibilitate externă a teritoriului	- Analiză documentară: măsura M8/6B - Chestionar beneficiari

4.3.2. Evaluarea valorii adăugate generate de LEADER

Această parte a evaluării se concentrează pe modul în care aplicarea integrată a metodei LEADER a contribuit la crearea de valoare adăugată în Strategia de Dezvoltare Locală a GAL Crișul Negru.

TEMA DE EVALUARE 5: Valoarea adăugată generată de implementarea abordării LEADER			
Criterii de evaluare	Întrebări de evaluare	Indicatori	Metodologia de colectare date
Îmbunătățirea capitalului social și uman, exprimată prin creșterea încrederii între actori, formarea de noi competențe și abilități, consolidarea rețelelor formale și informale, sporind capacitatea	1. Cum a contribuit GAL Crișul Negru la creșterea încrederii și colaborării între actorii locali? 2. În ce măsură activitățile SDL au generat noi competențe și abilități? 3. Cum s-au consolidat	- Număr participanți la sesiuni de instruire, informare și animare organizate de GAL. - Competențe și abilități generate (exemple de activități de instruire) - Exemple de colaborări	- Analiză documentară (rapoarte de animare, activități GAL). - Chestionar beneficiari – întrebări privind parteneriate și încredere.

comunității de a se adapta și de a rezista schimbărilor;	rețelele formale și informale prin proiectele implementate? 4. În ce măsură comunitatea este mai capabilă să se adapteze și să răspundă schimbărilor?	generate prin SDL (rețele, grupuri tematice, inițiative comune). - Tipul de investiții realizate, utilizarea lor și modul în care au răspuns nevoile comunității	
Îmbunătățirea guvernancei locale, prin implicarea directă a comunității și a actorilor locali în procesul decizional, prin rolul GAL-ului în guvernanta pe mai multe niveluri și prin capacitatea acestuia de a gestiona fonduri publice și private;	1. În ce măsură metoda LEADER a asigurat o participare mai largă și mai reprezentativă a actorilor locali la procesul decizional? 2. Cum s-au aplicat principiile guvernancei pe mai multe niveluri (local – regional – național – european)? 3. Care este capacitatea GAL Crișul Negru de a gestiona fonduri publice și private într-un mod transparent și eficient?	- Ponderea partenerilor privați și ai societății civile în structurile decizionale GAL. - Număr de consultări publice, sesiuni de animare și implicare comunitară organizate. - Gradul de participare la întâlnirile GAL /număr de activități de animare și informare - Nivelul de eficiență al proceselor (selecția proiectelor). - Inițiative în care GAL a colaborat cu alte niveluri instituționale (ADR, MADR, alte GAL-uri). - Evoluția execuției bugetare	- Analiză documentară (statut GAL, componența parteneriatului, procese de selecție). - Rapoarte interne privind funcționarea GAL.

Rezultate îmbunătățite ale proiectelor, datorită unui efect de levier crescut, a unui grad mai mare de sustenabilitate, a apariției unor promotori de proiecte noi și a generării de inițiative mai inovative la nivel local.	1. Cum a contribuit abordarea LEADER la obținerea unor rezultate mai bune comparativ cu alte programe clasice de finanțare? 2. În ce măsură proiectele finanțate prin SDL sunt sustenabile după finalizarea sprijinului? 3. Care este efectul de levier al finanțărilor GAL (resurse private atrase, colaborări externe, extinderea proiectelor)?	- Percepția beneficiarilor asupra abordării LEADER - Percepția beneficiarilor cu privire la sustenabilitate - Număr promotori noi (firme/ONG-uri/inițiative) care au accesat pentru prima dată finanțări prin GAL. - Gradul de cofinanțare/atragere de resurse complementare (raport între finanțare GAL și contribuții private/surse externe). - Percepția beneficiarilor privind valoarea adăugată a finanțării prin GAL față de alte programe.	- Analiză documentară (rapoarte SDL, fișe proiecte). - Monitorizare post-implementare (sustenabilitatea proiectelor după 1–3 ani). - Chestionar
--	---	---	---

5. Analiza de ansamblu a eficacității SDL

5.1. Eficacitatea financiară a măsurilor la nivel de SDL

Tabel 3. Eficacitatea financiară a măsurilor la nivel de SDL

Măsuri SDL	Buget alocat inițial	Buget alocat la momentul evaluării	Plăți efectuate raportat la bugetul inițial alocat	Eficacitate financiară
M1/1C	59.594,52	0,00	0,00	0,00%
M2/2B	297.972,58	240.000,00	240.000,00	100,00%
M3/3A	59.594,52	30.000,00	24.993,51	83,31%
M7/3A	0,00	0,00	0,00	0,00%
M4/6A	178.783,55	187.500,00	187.500,00	100,00%
M4/6A EURI	0,00	36.168,05	36.168,05	100,00%
M5/6B	238.378,06	399.607,35	399.360,53	99,94%
M6/6B	119.189,03	188.367,75	130.862,97 ¹	69,47%
TOTAL	953.512,26	1.081.643,15	1.018.885,06	94,20%

Sursă: date GAL Crișul Negru

Per ansamblu, tabelul de mai sus arată că eficacitatea financiară a măsurilor este ridicată (mai puțin în cazul M1/1C și M7/3A), deoarece plățile efectuate au trecut de pragul de 50% din alocările totale, iar sumele contractate sunt la un nivel similar sau chiar mai mare decât alocarea financiară prevăzută. Cele două excepții surprind o eficacitate de 0% ca urmare a eliminării lor din cadrul SDL. În schimb, trei măsuri – M2/2B,

¹ la momentul evaluării, măsura M6/6B mai avea 1 proiect în implementare

M4/6A și M4/6A EURI – au atins integral eficacitatea financiară. Aceste aspecte denotă capacitatea GAL de a mobiliza, într-o măsură semnificativă, eficient resursele disponibile.

Dintr-o altă perspectivă, măsurile M6/6B și M3/3A au o eficacitate financiară peste 50%, ceea ce indică o eficacitate ridicată, însă sunt departe de atingerea eficacității de 100% . Acest aspect este cauzat la M3/3A de faptul că nu a fost decontată toată valoarea contractată, iar la M6/6B proiectul privind amenajare loc de joacă pentru copii localitatea Holod, comuna Holod, se află încă în implementare.

5.2 Eficacitatea SDL, la nivel de domeniu de intervenție

Tabel 4. Eficacitatea SDL, la nivel de domeniu de intervenție

Domenii de intervenție	Indicatori asumat	Valoare asumată/indicator SDL FINAL	Valoare realizata	Eficacitate
2B	Numărul de exploatații agricole/beneficiari sprijiniți	6	4	66,667%
3A	Numărul de exploatațiilor agricole care primesc sprijin pentru participarea la schemele de calitate, la piețele locale și la circuitele de aprovizionare scurte	8	4	50,000%
	Numarul total al participantilor instruiti	100	0	0,000%
6A	Locuri de muncă create	10	10	100,000%
	Cheltuieli publice totale EURI	€36.168,05	€0,00	0,000%
6B	Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructura îmbunatatite	6.000	17.628	293,800%
	Numărul obiectivelor de patrimoniu cultural care au beneficiat de sprijin financiar prin această masură	4	0	0,000%

Sursă: date GAL Crișul Negru

Conform datelor din tabel, situația indicatorilor poate fi grupată în trei categorii: (1) indicatori deja îndepliniți sau chiar depășiți față de țintele asumate care determină eficacitatea (potențială) ridicată, (2) indicatori „nereușiți”, fără posibilitatea de recuperare, întrucât proiectele asociate s-au încheiat - care indică o eficacitate (potențială) redusă și (3) indicatori aflați în progres, în cazul cărora eficacitatea lor depinde de proiecte aflate încă în desfășurare, caz în care este vorba de o eficacitate (potențială) medie.

Indicatorii care au fost atinși sau au depășit obiectivele asumate reflectă o eficacitate (potențială) ridicată, categorie unde sunt încadrați indicatori din domeniile de intervenție 6A și 6B. În cazul acestor domenii, câte un indicator a ajuns la valoarea stabilită sau a depășit-o. În schimb, domeniile 2B și 3A au înregistrat o eficacitate (potențială) scăzută, deoarece țintele propuse nu au fost atinse, iar proiectele aferente au fost deja finalizate, eliminând posibilitatea de recuperare. În domeniul 6A, indicatorul „cheltuieli publice totale EURI” poate fi încadrat la o eficacitate (potențială) redusă, având în vedere că proiectul corespunzător este finalizat și nu există șanse reale de a atinge valoarea financiară prevăzută. Pentru domeniul 6B, indicatorul privind „numărul obiectivelor de patrimoniu cultural care au beneficiat de sprijin financiar prin măsură” atinse are o eficacitate de 0%, întrucât proiectele încheiate nu au generat efectele așteptate asupra patrimoniului cultural.

6. Răspuns la întrebările de evaluare

6.1. Coerența strategiei

Se va examina gradul de coerență al strategiei, respectiv dacă există o legătură logică între obiective, resurse și intervenții, dar și între acțiunile programate, rezultatele așteptate și efectele urmărite la nivel teritorial.

TEMA DE EVALUARE 1

Obiectiv 1 prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: susținerea sectorului agricol prin atragerea tinerilor fermieri să dezvolte exploatarea agricolă viabilă prin ferme de familie

1.1. Coerența intervențiilor cu obiectivele de susținere a sectorului agricol prin atragerea tinerilor și dezvoltarea fermelor de familie.

1. În ce măsură a sprijinit strategia activitatea în sectorul agricol din teritoriu?

Cei șase solicitanți organizați sub formă de PFA sau întreprindere individuală din cadrul sectorului privat agricol au beneficiat de sprijin prin intermediul măsurii M2/2B - Sprijin pentru exploatarea agricolă. Cele 6 proiecte finanțate au vizat achiziționarea de echipamente și utilaje pentru ferme, comercializarea produselor, creșterea suprafeței exploatarea, sprijinind astfel modernizarea și creșterea competitivității sectorului agricol local.

Răspunsurile la chestionar (A.1) arată că sprijinul financiar oferit de GAL a determinat pe de o parte debutul tinerilor fermieri în sectorul agricol, iar pe de o altă parte sprijinirea activității acestora în vederea unei mai bune productivități în cadrul fermelor deschise prin intermediul finanțării. Proiectele solicitanților au sprijinit în mare măsură:

- începerea efectivă a activității agricole (inclusiv în cazul tinerilor fermieri)
- reducerea timpului și muncii depuse în fermă
- obținerea unor produse mai bune (culturi mai bune sau animale mai bine îngrijite)
- includerea utilajelor proprii într-o proporție semnificativă în activitatea fermei și reducerea dependenței de utilajele și forțele altor persoane.
- creșterea productivității prin cultivarea unei suprafețe de teren mai mare și în timp mai reduși.

Un element esențial a fost sprijinirea tinerilor fermieri, pentru care această măsură a reprezentat o adevărată rampă de lansare în sectorul agricol. Posibilitatea de a-și deschide sau dezvolta propria fermă, utilizând echipamente moderne și resurse adaptate nevoilor actuale, a determinat o creștere a atractivității agriculturii ca opțiune profesională pentru noile generații. Astfel, SDL s-a dovedit a fi nu doar un instrument financiar, ci și un factor catalizator pentru introducerea tinerilor fermieri și, inclusiv, dezvoltarea fermelor de familie.

2. Care este gradul de implicare al tinerilor și femeilor în activitățile sprijinite?

Datele din chestionar (G.2, G.3) arată că sprijinul acordat prin SDL a contribuit, într-o anumită măsură, la implicarea femeilor și a tinerilor sub 35 de ani în fermele finanțate. În cazul tinerilor, dintre cei cinci beneficiari respondenți, doar două ferme includ tineri: fie ca administratori sau asociați unici, fie ca angajați în activități de execuție, fără responsabilități decizionale. În cazul celorlaltor trei ferme, nu există implicați tineri sub 35 de ani. Apariția tinerilor în calitate de angajați în activități de execuție arată că sprijinul a contribuit la integrarea lor pe piața muncii, dar fără a genera o reînnoire generațională la nivel decizional sau antreprenorial. În contrast, participarea femeilor este mult mai vizibilă. O parte semnificativă dintre fermele sprijinite au femei în acționariat sau angajate în activități de execuție, cu excepția unei singure ferme unde nu există implicare feminină. Această prezență confirmă alinierea SDL la respectarea egalității de șanse și arată că finanțările au stimulat participarea femeilor atât în procesele decizionale, cât și la nivel operațional.

În ansamblu, SDL a avut un impact evident în consolidarea rolului femeilor în sectorul agricol și, într-o măsură mai redusă, a sprijinit integrarea tinerilor, oferindu-le oportunități profesionale, chiar dacă fără o schimbare majoră în structurile de decizie. Implicarea limitată a tinerilor în roluri de decizie evidențiază o vulnerabilitate în privința reînnoirii generaționale și sugerează necesitatea unor măsuri suplimentare dedicate tinerilor antreprenori.

TEMA DE EVALUARE 2

Obiectiv 2 prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: susținerea sectorului agricol pentru a realiza lanțuri scurte agro-alimentare de comercializare și găsirea unor forme asociative pentru valorificarea produselor

2.1. Coerența intervențiilor cu obiectivele care vizează susținerea sectorului agricol pentru comercializare și asociativitate

1. În ce măsură au fost create și consolidate parteneriate locale?

În ciuda eliminării măsurii M7/3A care viza în mod direct sprijinirea formelor asociative, rezultatele evaluării arată că sprijinul acordat prin SDL a avut un efect concret asupra creării și stimulării unor parteneriatelor locale în vederea achiziționării materiei prime și valorificării produselor fermei prin desfacere. În acest sens, datele din chestionar (G.4) indică existența unor parteneriate punctuale, în special în domeniul aprovizionării cu materii prime și al desfaceri locale. Beneficiarii raportează colaborări prin care cumpără de la alte firme din teritoriu sau vând produse și servicii către companii, instituții sau organizații locale. Aceste legături contribuie la întărirea economiei locale prin menținerea fluxurilor economice în interiorul comunității. Totuși, există și două ferme care au declarat lipsa parteneriatelor locale. În plus, nu au fost identificate parteneriate de complexitate mai ridicată. Beneficiarii nu raportează inițiative comune de dezvoltare a unor produse sau servicii integrate, partajarea unor resurse precum echipamente sau spații, ori campanii colective de promovare și marketing. Aceasta arată că nivelul de colaborare rămâne mai degrabă tranzacțional și funcțional, fără a atinge potențialul maxim al parteneriatelor locale ca motor de inovare și competitivitate/

În concluzie, SDL a contribuit la stimularea unor forme de colaborare economică de bază între actori locali. Totuși, pentru următoarea etapă este necesară susținerea unor parteneriate mai complexe și inovative, care să depășească schimburile comerciale simple și să ducă la crearea unor lanțuri de valoare integrate la nivel local.

O contribuție în vederea creării de lanțuri de valoare la nivel local a venit din partea Fundației Hesk/Eper România, care în cadrul măsurii M3/3A - Accesul la schema de calitate privind certificarea produselor a derulat un proiect destinat fermierilor din teritoriul GAL în vederea stimulării apariției și dezvoltării unor modele sustenabile de integrare a produselor locale pe piața.

2. Cum s-a reflectat sprijinul GAL în comercializarea produselor fermelor?

În baza datelor din chestionar (A.1. și G.1.), sprijinul a avut un impact direct asupra produselor și comercializării produselor fermelor. În acest sens, în mare măsură proiectul a determinat o situație avantajoasă pentru beneficiarii finanțării din perspectiva produselor, culturilor sau animalelor din cadrul fermelor, întrucât a dus la obținerea unor produse mai bune sau la reducerea pierderilor (la recoltă, la hrănirea animalelor sau la depozitare).

Dintr-o altă perspectivă, după implementarea proiectelor, sprijinul oferit s-a reflectat în comercializarea produselor. Astfel, în egală măsură clienții fermelor sunt atât din comunitatea locală din satul/comuna în care ferma își desfășoară activitatea, cât și din comunele și orașele învecinate. Limitarea aceasta la zona învecinată fermei determină pe de o parte o concentrare a beneficiilor la nivel local, iar pe de o parte determină o limitare a pieței de desfacere și, implicit, a potențialului de creștere a veniturilor fermierilor, ceea ce

sugerează necesitatea unor acțiuni suplimentare de sprijin pentru diversificarea canalelor de comercializare și pentru facilitarea accesului pe piețe mai largi.

În concluzie, sprijinul financiar acordat a generat rezultate semnificative atât în ceea ce privește calitatea și siguranța produselor, cât și în ceea ce privește valorificarea acestora pe piață. Totuși, dacă în etapa actuală fermele finanțate își comercializează producția preponderent în cadrul comunităților locale și în zonele limitrofe, pe termen mediu și lung este necesară o orientare strategică spre diversificarea piețelor și extinderea canalelor de distribuție, pentru a asigura o dezvoltare durabilă și o competitivitate crescută a sectorului agricol.

TEMA DE EVALUARE 3

Obiectiv 3 prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: dezvoltarea activităților non-agricole folosind resurse locale, pentru a răspunde abordării LEADER privind caracterul inovativ al activităților întreprinse

3.1. Coerența intervențiilor cu obiectivele referitoare la dezvoltarea zonei non-agricole

1. În ce măsură proiectele finanțate au contribuit la lansarea de noi afaceri sau diversificarea celor existente?

În sectorul privat non-agricol, sprijinul a fost acordat prin măsura M4/6A (inclusiv EURI) – „Sprijinirea diversificării și crearea de locuri de muncă”. Au fost finanțate cinci proiecte, fiecare aparținând câte unui beneficiar, care au vizat în principal dotarea și modernizarea afacerilor. Printre acestea se numără investiții precum echipamente pentru desfășurarea activităților economice, dotarea unei vulcanizări auto sau modernizarea clădirilor unor firme deja existente.

Analiza răspunsurilor la chestionar (A.1–A.2) arată că impactul principal al sprijinului GAL a fost crearea de afaceri non-agricole noi, întrucât majoritatea beneficiarilor au debutat economic în acest sector, iar doar un caz a vizat extinderea unei activități preexistente. Fiecare beneficiar a avut o situație anterioară și implicit o motivație unică de accesare a finanțării și activării în sectorul de afaceri, după cum urmează:

- oportunitatea oferită de finanțarea GAL,
- transformarea unui hobby într-o afacere,
- schimbarea domeniului de activitate,
- revenirea din străinătate și valorificarea oportunității de a deschide o afacere.

Astfel, SDL a sprijinit lansarea de noi afaceri și asigurarea necesarului pentru derularea activităților economice prin faptul că proiectele au presupus în principal achiziționare de echipamente. Ajustarea bugetară aferentă măsurii M4/6A și suplimentarea prin fondurile EURI – care a făcut posibilă finanțarea unui proiect suplimentar – confirmă coerența dintre obiectivele strategice privind dezvoltarea sectorului non-agricol și nevoile reale identificate în teritoriu.

2. Cum s-a reflectat sprijinul GAL în performanța economică (cifra de afaceri, profit, locuri de muncă)?

Este important de precizat că analiza performanței economice nu a inclus PFA-urile și Î.I.-urile, deoarece pentru aceste entități nu au fost disponibile date financiare.

Analiza situației economice a firmelor evidențiază faptul că în timp ce impactul asupra locurilor de muncă create rămâne limitat, performanța economică (evoluția cifrei de afaceri și a profitului) înregistrată confirmă alinierea cu obiectivele SDL referitoare la sprijinirea sectorului non-agricol și relevanța sprijinului acordat.

La nivel agregat, se observă o creștere constantă a cifrei de afaceri până în 2021, urmată de o contracție abruptă în 2022 și o relansare ulterioară. Vârfurile înregistrate în 2021 și 2024 confirmă efectele pozitive ale finanțărilor asupra consolidării întreprinderilor locale, deși rezultatele nu sunt uniforme. Evoluția diferă semnificativ între firme: unele au avut o dezvoltare rapidă și sustenabilă, în timp ce altele au întâmpinat dificultăți în menținerea rezultatelor.

Un exemplu particular este firma F1 Sound SRL, care nu a înregistrat venituri în anul lansării proiectului (2019), contractul fiind ulterior reziliat din motive independente de managementul firmei. În schimb, companii precum S.S.N. Nicor SRL și Segab Agro SRL au demonstrat o scalare rapidă în primii ani de finanțare, atingând niveluri ridicate ale cifrei de afaceri în primii ani, devenind principalii generatori de venituri dintre firmele beneficiare analizate (SRL-uri). Totuși, această concentrare pe câteva firme ridică și un risc de dependență excesivă la nivel teritorial.

Un alt caz relevant este LazCarl SRL, care a pornit fără activitate economică, dar a reușit să atingă aproape 25.000 lei încă din primul an de implementare. Spre deosebire de alte firme, doar S.S.N. Nicor SRL a reușit să mențină constantă cifra de afaceri după debutul proiectului. În același timp, s-a conturat și fenomenul „boom & bust”: Segab Agro SRL a avut o creștere accelerată imediat după finanțare, însă ulterior activitatea sa a intrat în colaps, înregistrând cifre de afaceri nule în anii următori.

Astfel, deși SDL a stimulat în mod evident dinamica antreprenorială, rezultatele confirmă atât potențialul ridicat al unor beneficiari, cât și vulnerabilitatea altora, sugerând necesitatea unor măsuri suplimentare pentru asigurarea sustenabilității economice.

Printre măsurile suplimentare care pot fi vizate se numără consolidarea sprijinului post-implementare, prin servicii de mentorat și asistență tehnică pentru firmele nou-înființate, pentru a preveni fenomenul de tip „boom & bust”, utilizarea instrumentelor de finanțare, care să susțină continuitatea și adaptarea afacerilor la schimbările pieței, promovarea cooperării între beneficiari, în special pentru dezvoltarea de lanțuri valorice locale și partajarea resurselor (echipamente, servicii, promovare), stimularea formării profesionale și antreprenoriale, pentru a dezvolta competențe care să asigure sustenabilitatea economică și adaptabilitatea firmelor la provocările pieței, monitorizări diferențiate, în funcție de tipul firmei și modul în care finanțarea se reflectă din punct de vedere economic: firme de succes (care au generat rezultate clare și impact economic vizibil) și firme aflate în stagnare sau declin (vulnerabile și cu risc de eșec). Pentru fiecare dintre aceste categorii este necesară definirea unor măsuri și forme de sprijin specifice, adaptate

situației și nevoilor concrete.

Profitul net al firmelor sprijinite prin SDL a avut o evoluție oscilantă, marcând atât momente de vârf, cât și perioade de stagnare. Prima creștere semnificativă s-a înregistrat în 2020, când profitul total a atins circa 15.000 lei, rezultat determinat aproape exclusiv de firma Segab Agro SRL, care și-a finalizat proiectul în acel an. Totuși, acest salt nu a fost menținut: în următorii doi ani profitul cumulat a coborât la 0,00 lei, pentru ca abia în 2023 să apară noi valori pozitive, generate de S.S.N Nicor SRL, an care coincide pentru această firmă cu anul finalizării proiectului. Evoluția s-a dovedit din nou volatilă, scăzând în 2024. Această tendință confirmă că impactul finanțărilor diferă de la o firmă la alta: în timp ce pentru Segab Agro SRL efectele au fost imediate, dar de scurtă durată, în cazul S.S.N Nicor SRL acestea au apărut după inițierea proiectului, scalând treptat și fiind menținut pe termen lung. Diferența de traiectorie subliniază importanța bazei economice existente la momentul accesării finanțării: firmele cu activitate anterioară pot genera profit rapid, dar fără garanția continuității, iar cele noi au nevoie de o perioadă mai lungă pentru a se consolida.

Un aspect critic este acela că nicio firmă care a pornit de la un profit de 0,00 lei în 2019 nu a reușit să își crească profitul în primii 1–2 ani de la demararea proiectului. Aceasta evidențiază limitele în capacitatea beneficiarilor de a transforma resursele obținute în rezultate economice imediate și stabile.

Analiza profitului net scoate astfel în evidență fragilitatea unui segment important din portofoliul de beneficiari. Dacă cifra de afaceri surprinde capacitatea de a genera venituri, profitul arată eficiența reală și sustenabilitatea. În multe cazuri se observă doar un salt conjunctural, urmat de declin, ceea ce indică lipsa unei strategii economice durabile.

Totodată, există firme care nu au raportat încă profituri, deoarece proiectele lor sunt în desfășurare. Acestea reprezintă potențialul viitor al programului, dar monitorizarea lor după finalizare va fi decisivă pentru a stabili dacă vor reuși să se consolideze sau dacă vor repeta tiparul de volatilitate al altor beneficiari.

În concluzie, profitul net devine un indicator critic pentru evaluarea sustenabilității: firmele care își mențin profitul pe termen lung reprezintă exemple de impact real, în timp ce rezultatele efemere semnalează necesitatea unor măsuri suplimentare. Experiența arată că sprijinul financiar trebuie însoțit de strategii de piață clare, instrumente de consolidare post-implementare și intervenții pentru dezvoltarea capacității manageriale, astfel încât resursele alocate să se transforme într-un motor durabil de dezvoltare economică.

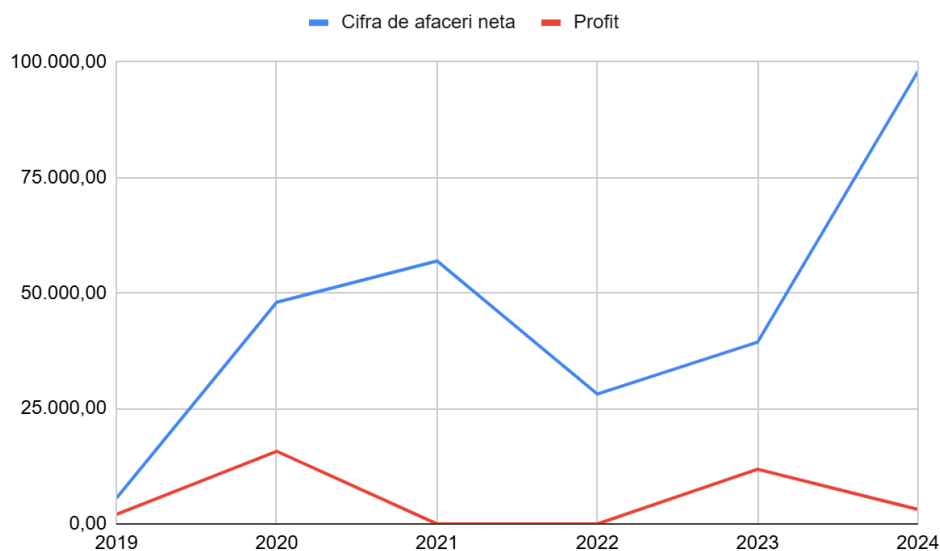
La nivel general, ocuparea forței de muncă nu a cunoscut o creștere semnificativă pe parcursul perioadei analizate. Numărul mediu de angajați a urcat doar de la 1 persoană în 2019 la 3 angajați în 2024, ceea ce indică faptul că programul de finanțare a avut un impact limitat asupra creării de locuri de muncă, chiar dacă cifra de afaceri a firmelor a crescut în aceeași perioadă. Totuși, un element pozitiv este reprezentat de noii intrați pe piață, precum LazCarl S.R.L. sau Nicor SRL, care au generat locuri de muncă noi, fie chiar în anul de debut al proiectului, fie imediat după. În acest sens, cele două firme au contribuit la apariția celor 2 posturi suplimentare înregistrate la finalul perioadei de analiză (2024), ceea ce constituie unul dintre cele mai concrete efecte sociale ale finanțării.

Analiza acestor indicatori a scos în evidență faptul că impactul economic (profit și cifră de afaceri) a fost mai vizibil decât cel social (ocuparea). Mai mult, efectele au variat considerabil între întreprinderi. Un exemplu particular îl constituie S.C. F1 Sound SRL, unde rezilierea contractului, cauzată de factori imprevizibili, demonstrează că succesul finanțării depinde nu doar de resursele alocate, ci și de circumstanțe externe.

Cifra de afaceri a înregistrat o creștere semnificativă în 2021, datorită inițierii proiectului firmei S.S.N Nicor SRL și 2024 datorită înregistrării cifrei de afaceri în cazul tuturor celor patru proiecte finalizate. Astfel, în ultimul an de referință, cifra de afaceri netă agregată a ajuns la aproape 98 de mii de lei, în comparație cu aproximativ 5 mii de lei în 2019. Aceste aspecte confirmă că investițiile au stimulat dezvoltarea economică. În paralel, profitul net a cunoscut o evoluție mult redusă din punct de vedere numeric: creșteri mai importante au fost în 2020 și 2023, în timp ce perioadele de scădere au dus la înregistrarea unui profit de 0,00 lei sau aproape de această valoare.

Graficul de mai jos, care ilustrează evoluția cifrei de afaceri și a profitului, evidențiază atât diferențele, cât și punctele comune dintre dinamica celor două indicatori. În 2020, ambii indicatori au înregistrat o creștere semnificativă, însă ulterior traiectoriile lor s-au separat: cifra de afaceri a continuat să fie marcată de fluctuații abrupte, în timp ce profitul a avut o evoluție mai redusă, dar mai constantă. În 2022, cele două curbe au revenit pe o linie ascendentă până în 2023, pentru ca ulterior să se observe din nou o scădere. O altă observație importantă este diferența de amplitudine dintre cei doi indicatori: dacă veniturile generate (cifra de afaceri) au atins valori considerabil mai mari, profitul nu a urmat aceeași tendință, semnalând faptul că multe firme reușesc să genereze încasări, dar întâmpină dificultăți în a le transforma în profit durabil.

Grafică 4. Evoluția cifrei de afaceri și a profitului total

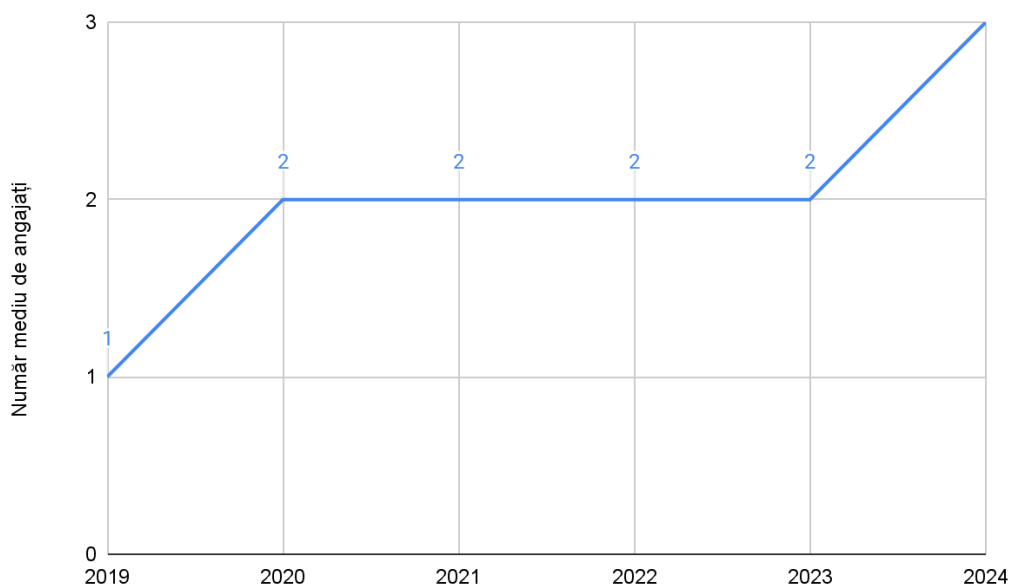
Sursa: mfinanțe.ro

În concluzie, dinamica oscilantă, mai ales în cazul cifrei de afaceri, sugerează vulnerabilitatea mediului de afaceri local și dependența de factori conjuncturali, în timp ce

diferențele dintre venituri și profit subliniază necesitatea unor măsuri suplimentare pentru consolidarea sustenabilității economice.

Creșterea limitată a numărului mediu de angajați – de la 1 în 2019 la 3 în 2024 – arată că efectele sociale sunt reduse. Rezultatele sugerează că măsura M4/6A a favorizat mai ales întărirea bazei financiare a întreprinderilor, fără a reuși să stimuleze în aceeași măsură ocuparea forței de muncă și valorificarea resurselor umane locale.

Grafică 5. Evoluția numărului mediu de angajați total

Sursa: mfinanțe.ro

Graficul privind evoluția numărului mediu de angajați confirmă că impactul programului nu s-a observat într-o proporție semnificativă în componenta de ocupare a forței de muncă. Se observă, de asemenea, stagnarea numărului de angajați în perioada 2020-2023, stagnare care poate fi pusă pe lipsa cifrei de afaceri sau a profitului a două firme în perioada respectivă.

3. Care este gradul de implicare al tinerilor și femeilor în activitățile sprijinite?

Datele colectate din chestionar (G.2, G.3) confirmă faptul că SDL a încurajat participarea tinerilor în inițiativele economice sprijinite, însă contribuția femeilor rămâne mai puțin pronunțată. În cazul tinerilor, trei din cele patru firme respondente au în calitate de administrator sau asociat unic al afaceri un tânăr sub 35 de ani, în timp ce al patrulea respondent are angajați tineri sub 35 de ani în activități de execuție, fără rol decizional. Implicarea femeilor este mult mai redusă în poziții decizionale, întrucât doar o firmă are o femeie în poziția de administrator sau asociat unic al firmei, în timp 2 firme nu au deloc implicare feminină în cadrul, iar o firmă are implicare feminină, dar nu în poziții de angajate.

Datele analizate arată că sprijinul acordat prin SDL a contribuit în special la consolidarea rolului tinerilor în inițiativele economice locale, trei din patru firme

respondente având ca administratori sau asociați unici tineri sub 35 de ani, iar a patra implicând tineri în activități de execuție. Din această perspectivă, proiectele sprijinite au contribuit la valorificarea potențialului comunității prin crearea de locuri de muncă pentru tineri și prin orientarea activităților economice către nevoile locale. În schimb, implicarea femeilor a fost semnificativ mai redusă, cu doar o firmă administrată de o femeie și o participare limitată în alte poziții, ceea ce indică faptul că SDL a avut un impact modest asupra promovării antreprenoriatului feminin. Acest aspect sugerează existența unui potențial insuficient exploatat care ar putea fi stimulat în viitoarele măsuri, atât pentru diversificarea economiei, cât și pentru o mai bună capitalizare a resurselor umane disponibile la nivel local.

4. În ce măsură au fost create și consolidate parteneriate locale?

În urma evaluării s-a constatat că asigurat prin SDL a favorizat în mod concret apariția și întărirea parteneriatelor locale. Conform datelor din chestionar (G.4), toți respondenții au menționat existența unor colaborări punctuale, în special în domeniul aprovizionării cu materii prime și al desfacerii produselor la nivel local. Beneficiarii declară că achiziționează de la alte firme din teritoriu sau că vând bunuri și servicii către companii, instituții ori organizații locale, ceea ce contribuie la consolidarea economiei locale prin menținerea fluxurilor economice în interiorul comunității.

Cu toate acestea, nu au fost identificate parteneriate complexe. Beneficiarii nu au raportat proiecte comune de dezvoltare a unor produse sau servicii integrate, partajarea unor resurse (echipamente, spații), ori campanii colective de promovare și marketing. Această situație sugerează că, deși SDL a oferit un cadru favorabil pentru valorificarea resurselor locale și pentru întărirea legăturilor economice, potențialul real al parteneriatelor nu a fost pe deplin exploatat, fiind nevoie de un sprijin suplimentar pentru dezvoltarea unor forme de colaborare mai avansate.

Pentru viitor, este necesară încurajarea unor parteneriate mai complexe și inovative, care să ducă la integrarea lanțurilor de valoare locale, la o mai bună capitalizare a resurselor comunității și la consolidarea competitivității economiei rurale.

TEMA DE EVALUARE 4

Obiectiv 4 prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: dezvoltarea infrastructurii sociale la nivel local pentru a raspunde abordarii LEADER privind caracterul inovativ al activitatilor intreprinse

4.1. Coerența intervențiilor cu obiectivele de dezvoltare a infrastructurii sociale

1. În ce măsură a stimulat strategia investițiile în infrastructură socială?

Tabel 5. Solicitanții finanțării și numărul proiectelor finanțate în sectorul public

Proiecte implementate de primarii	Nr. proiecte	Valoare (euro)	Populatie 2011	Populatie 2021	În implementare
Capalna	2	96.227,45	1.663	1.282	0
Ceica	2	94.785,07	3.591	3.422	0
Holod	5	203.781,24	3.309	3.221	1
Sambata	2	96.226,88	1.475	1.267	0
Uileacu de Beiuș	2	95.963,86	2.050	1.793	0
Total	13	586.984,50	12.088	10.985	1

Sursă: INS; date GAL Crișul Negru

La nivelul sectorului public, comuna Holod a beneficiat de cele mai multe proiecte (5 proiecte) în comparație cu 2 proiecte/comună în cazul celorlalte patru comune. Dintre cele 13 proiecte care au fost implementate de către APL, majoritatea au vizat achiziționarea de utilaje, în timp ce o proporție mai redusă a vizat infrastructură socială și de agrement.

SDL a sprijinit administrațiile publice locale prin proiecte dedicate infrastructurii de bază și celei sociale, cu efecte asupra bunei administrări a gospodăriei comunale, asupra îmbunătățirii condițiilor de trai, promovării incluziunii sociale și amenajării zonelor de agrement. Principalele domenii și proiecte vizate sunt prezentate succint mai jos:

- Buna gestionare a gospodăriei comunale: În fiecare comună a fost realizat cel puțin un proiect care a vizat achiziționarea de utilaje și echipamente necesare serviciilor publice locale pentru buna gestionare a gospodăriei comunale. De exemplu, în comunele Holod, Uileacu de Beiuș, Sâmbăta și Căpâlna un proiect a avizat achiziționarea unui buldoexcavator pentru utilizarea în acțiunile comunale.
- Asigurarea unor zone de agrement - în comuna Holod și Ceica a existat câte un proiect care a vizat amenajarea de zone de agrement.
- Investiții în infrastructură socială: În comuna Holod un proiect a vizat îmbunătățirea infrastructurii sociale, astfel încât s-a urmărit oferirea locuitorilor (inclusiv celor din comunitatea romă) posibilității integrare în viața socială și creșterea calității vieții. Proiectul administrației publice locale a avut, totodată, un caracter incluziv, urmărind asigurarea premiselor favorabile includerii comunității romă în activitățile proiectului.

Pe lângă acest proiect, inițiativele autorităților locale au inclus și o componentă socială, întrucât achiziționarea utilajelor a vizat, pe lângă alte obiective, și dezvoltarea infrastructurii sociale la nivel local.

Proiectele finanțate prin SDL în administrațiile publice locale au avut un rol esențial în modernizarea infrastructurii de bază, comunale și sociale, contribuind direct la îmbunătățirea calității vieții locuitorilor. Investițiile au vizat în principal dotarea cu utilaje și echipamente necesare bunei gestionări a gospodăriei comunale, ceea ce a permis autorităților locale să răspundă mai eficient nevoilor comunității. Chiar și în cazul achizițiilor de utilaje, autoritățile au urmărit nu doar obiective practice, ci și dezvoltarea infrastructurii sociale locale.

Astfel, proiectele au contribuit la modernizarea infrastructurii comunale și sociale. Totuși, impactul asupra calității vieții a fost vizibil, dimensiunea turistică a fost valorificată doar parțial, rămânând o direcție de dezvoltare insuficient exploatată.

2. În ce măsură dotările și infrastructură create prin proiecte sunt utilizate și contribuie la îmbunătățirea serviciilor locale?

Majoritatea echipamentelor și dotărilor achiziționate sunt folosite fie frecvent (Ceica și Holod), fie permanent (Sâmbăta, Uileacu de Beiuș și Căpâlna) în activitatea primăriilor, ceea ce demonstrează integrarea lor eficientă în funcționarea administrațiilor și faptul că sprijinul a răspuns unor necesități reale, nu doar conjuncturale. Din această perspectivă, impactul investițiilor este sustenabil și conferă valoare adăugată pe termen lung,

confirmând, totodată, oportunitatea și utilitatea lor pentru comunitățile beneficiare.

Un element pozitiv remarcat în evaluare este cooperarea dintre administrațiile publice locale în ceea ce privește utilizarea comună a echipamentelor și infrastructurilor achiziționate prin SDL. Toate primăriile respondente declară că își partajează dotările cu alte instituții sau comune din teritoriu, ceea ce reflectă existența unor mecanisme funcționale de colaborare teritorială. Două dintre acestea folosesc frecvent echipamentele împreună cu alte autorități locale, iar alte două recurg ocazional la astfel de colaborări. Această practică are beneficii multiple: optimizează cheltuielile, reduce dublările inutile de investiții și permite accesul unui număr mai mare de beneficiari indirecti. De asemenea, ea reflectă o bună comunicare și coordonare între administrațiile comunale. În plus, utilizarea în comun a echipamentelor este nu doar oportună, ci și justificată, fie că este vorba de intervenții de urgență, gestionarea deșeurilor sau alte servicii comunitare.

Pentru viitor, este importantă și recomandată consolidarea acestui tip de cooperare prin instrumente mai formale, astfel încât să fie consolidată solidaritatea teritorială și sporită coeziunea comunităților, transformând investițiile punctuale în adevărate motoare ale dezvoltării integrate.

În domeniul social, o singură comună (Holod) care era de altfel, singura cu un proiect specific în domeniul social, și anume îmbunătățirea infrastructurii sociale din comună a remarcat o contribuție ridicată: anumite servicii au devenit mai accesibile local, reducând mult deplasările către alte localități, dar fără a asigura o acoperire completă a nevoilor. În domeniul de agrement, o singură comună a evidențiat faptul că spațiile de agrement modernizate sunt utilizate frecvent de copii și tineri.

În ansamblu, analiza arată că investițiile finanțate prin SDL sunt bine utilizate și produc efecte vizibile, iar partajarea echipamentelor sau dotărilor achiziționate denotă o cultură a cooperării în comune și o deschidere spre parteneriate sustenabile. Din această cooperare intercomunală susține transformarea investiții din soluții punctuale în resurse cu impact regional, cu efecte mai puternice asupra reducerii disparităților și asupra creșterii calității vieții.

3. În ce măsură investițiile au redus disparitățile intra-teritoriale?

SDL a avut un rol important în diminuarea disparităților de dezvoltare din cadrul GAL Crișul Negru, printr-o distribuție relativ echilibrată a proiectelor între cele șase comune membre. O situație aparte se regăsește în comuna Holod, care a beneficiat de cinci proiecte, spre deosebire de celelalte comune unde au fost finanțate câte două inițiative. În prezent, doar Holod mai are un proiect aflat în implementare. Din punct de vedere financiar, comunele cu câte două proiecte au înregistrat alocări apropiate ca valoare, în timp ce Holod a atras cea mai mare sumă – 203.781,24 euro datorită numărului mai mare de proiecte contractate. Totuși indiferent de intensitatea numerică și financiară, în toate comunele s-au reușit implementarea proiectelor, aspect care denotă un pas important pentru asigurarea unei distribuții relativ echilibrate în teritoriu. Un aspect pozitiv suplimentar este faptul că 37,5% dintre proiecte s-au desfășurat în satele aparținătoare, nu doar în centrele de comună,

aspect ce reflectă o alocare mai uniformă a resurselor și prevenirea acumulării lor exclusiv în satele reședință de comună.

Analiza ajustată la populația comunelor (date 2021) aduce o imagine mai detaliată asupra impactului finanțărilor. Cele mai mari valori pe cap de locuitor au fost înregistrate în Sâmbăta (75,95 euro/locuitor) și Căpâlna (75,06 euro/locuitor), în timp ce comuna Ceica se află la polul opus, cu doar 27,70 euro/locuitor. Această diferență este explicabilă prin două elemente: finanțarea redusă atrasă de Ceica și faptul că are cea mai mare populație din teritoriu.

Tabel 6. Valoarea pe cap de locuitor a proiectelor APL

Comună	Valoare (euro)	Populație 2021	Valoare/cap locuitor
Capalna	96.227,45	1.282	75,06
Ceica	94.785,07	3.422	27,70
Holod	203.781,24	3.221	63,27
Sambata	96.226,88	1.267	75,95
Uileacu de Beiuș	95.963,86	1.793	53,52

Sursă: INS; date GAL Crișul Negru

La un nivel mai detaliat, raportarea finanțărilor la populația scoate în evidență diferențe semnificative. Comunele cu populație mai redusă, precum Sâmbăta și Căpâlna, au beneficiat de un impact mult mai vizibil pe locuitor (peste 75 euro/locuitor), în timp ce comunele mai mari, precum Ceica, au înregistrat valori mult mai mici (27,70 euro/locuitor), ceea ce arată o diluare a efectului investițiilor în raport cu dimensiunea demografică.

În cazul Holod, unde au fost finanțate cinci proiecte, valoarea pe cap de locuitor a atins 63,27 euro, ceea ce indică faptul că un volum mai mare de proiecte poate compensa parțial efectul populației ridicate. Totuși, Holod este și singura comună unde există proiecte încă în implementare, ceea ce poate reflecta fie întârzieri în execuție cauzate de volumul ridicat de lucrări, fie o complexitate mai mare a investițiilor gestionate. În schimb, celelalte comune au reușit să finalizeze toate proiectele contractate, ceea ce sugerează fie o mai bună capacitate administrativă, fie faptul că investițiile derulate au avut un grad mai redus de complexitate.

Toate aceste aspecte susțin faptul că eficiența sprijinului nu poate fi măsurată exclusiv prin valoarea totală a proiectelor, ci trebuie corelată cu dinamica demografică și cu resursele administrative disponibile la nivel local. În comunele mici, finanțările prin LEADER au un efect direct și vizibil asupra calității vieții, contribuind la consolidarea infrastructurii de bază și reducerea disparităților intra-teritoriale. Acest lucru reconfirmă relevanța abordării LEADER ca instrument de coeziune și dezvoltare echilibrată. Totuși, în comunele mai mari precum Ceica, resursele atrase au fost insuficiente pentru a produce același nivel de vizibilitate și efecte asupra comunității. Această diferență subliniază necesitatea ca viitoarele intervenții să fie calibrate mai atent la profilul demografic și administrativ al fiecărei localități, pentru a maximiza impactul și a asigura o distribuție echitabilă a beneficiilor.

Mai jos este prezentată situația tuturor proiectelor contractate și finanțate în cadrul SDL 2014-2020. În total, au fost contractate 25 de proiecte cu o valoare cumulată de 1.075.646,06 euro, distribuite în cele șase comune ale teritoriului GAL Crișul Negru. Cele mai multe proiecte au fost implementate în comuna Holod, unde s-au finanțat 8 inițiative, în timp ce în restul comunelor au fost finanțate 4 proiecte/comune. Un aspect interesant se referă la faptul că un proiect finanțat (cel al Fundației Hesk/Eper România) s-au desfășurat la o scară mai generală, pe întreg teritoriul GAL

Tabel 7. Situația proiectelor finanțate, indiferent de tipul solicitanților

Proiecte totale implementate în fiecare comuna	Nr. proiecte	Valoare	Populație 2011	Populație 2021	În implementare	Alt sat decât satul de reședință
Capalna	4	186.227,45	1.663	1.282	0	2
Ceica	4	184.785,07	3.591	3.422	0	1
Holod	8	333.781,24	3.309	3.221	1	3
Sambata	4	169.894,93	1.475	1.267	0	2
Uileacu de Beiuș	4	175.963,86	2.050	1.793	0	1
Total	24	1.050.652,55	12.088	10.985	1	9
Proiecte totale implementate în:	Nr. proiecte	Valoare	Populație 2011	Populație 2021	În implementare	Alt sat decât satul de reședință
Teritoriu GAL	1	24.993,51	12.088	10.985	0	0

Sursă: INS; date GAL Crișul Negru

După cum s-a observat deja, un element important al analizei a privit modul în care proiectele finanțate au fost distribuite în teritoriu. Din punct de vedere geografic, intervențiile nu s-au concentrat exclusiv în satele de reședință ale comunelor, ci un număr, relativ semnificativ, de proiecte au fost implementate în satele aparținătoare. Rezultatele indică o răspândire relativ diversificată: în comuna Holod, trei dintre cele opt proiecte au fost implementate în satele Lupoia, Valea Mare de Codru și Dumbrăvița, în timp ce în Ceica și Uileacul de Beiuș doar un singur proiect a fost implementat în alt sat decât cel de reședință. În total, 9 proiecte au fost derulate în alte sate decât cele de reședință. Această abordare echilibrată sprijină coeziunea teritorială, oferind oportunități și comunităților mai mici, care în mod obișnuit riscă să rămână marginalizate în procesele de dezvoltare locală.

TEMA DE EVALUARE 5

Obiectiv 5 prevăzut în Strategia de Dezvoltare Locală: dezvoltarea infrastructurii turistice și de patrimoniu la nivel local pentru a răspunde abordării LEADER privind caracterul inovativ al activităților întreprinse

5.1. Coerența intervențiilor cu obiectivele de dezvoltare a infrastructurii turistice și de patrimoniu

1. În ce măsură proiectele au contribuit la dezvoltarea infrastructurii turistice și valorificarea patrimoniului?

Deși prin măsura M6/6B – *Investiții în infrastructura turistică și de patrimoniu* au fost finanțate trei proiecte destinate administrațiilor publice locale, componenta turistică este vizibilă doar în cazul comunei Ceica, unde proiectul privind modernizarea pieței din localitate a integrat și o dimensiune de interes pentru vizitatori. În schimb, cele două proiecte derulate de Primăria Holod s-au concentrat exclusiv pe dotarea cu utilaje necesare întreținerii patrimoniului comunal, fără a include elemente legate direct de turism. Complementar, M5/6B a adus un plus prin realizarea unei zone de agrement în comuna Holod. Astfel, chiar dacă doar două proiecte au vizat direct turismul, acestea oferă un punct de plecare pentru consolidarea treptată a infrastructurii turistice și de agrement la nivelul GAL-ului. .

Totodată, realizarea de zone de agrement în Holod și Ceica a creat noi spații de socializare și petrecere a timpului liber, cu impact pozitiv asupra coeziunii comunitare și posibilitatea atragerii turiștilor în comunitate. În ceea ce privește infrastructura de agrement modernizată, răspunsurile din chestionar arată că cele două zone create sunt utilizate cu precădere de copiii și tinerii comunităților beneficiare.

2. Care este impactul investițiilor în turism și agrement asupra vizibilității teritoriului GAL?

Analiza arată că aportul proiectelor finanțate în domeniul turismului a fost unul limitat. Existența unui singur proiect cu relevanță directă pentru turism și o infrastructură de agrement redusă sugerează că finanțările nu au avut capacitatea de a genera o creștere vizibilă a atractivității și vizibilității teritoriului GAL. Lipsa unor inițiative dedicate promovării patrimoniului cultural, identității locale sau dezvoltării unor facilități turistice

integrate reflectă o orientare modestă către acest sector. Astfel, în loc să devină un vector de imagine pentru teritoriu, investițiile au rămas la nivel punctual și nu au creat efecte de anvergură regională. Pentru viitor, consolidarea vizibilității GAL-ului ar necesita o abordare mai coerentă și integrată, prin proiecte care să combine valorificarea patrimoniului cultural cu promovarea turismului și dezvoltarea infrastructurilor de agrement moderne.

6.2. Evaluarea valorii adăugate generate de LEADER

TEMA DE EVALUARE 6

6.2.1. Îmbunătățirea capitalului social și uman

1. Cum a contribuit GAL Crișul Negru la creșterea încrederii și colaborării între actorii locali?

Pe durata implementării au fost contractat 25 de proiecte, inițiate de administrații locale, întreprinderi private și un ONG. Componenta parteneriatului (17 membri în total – 5 publici, 11 privați și 1 din societatea civilă) scoate în evidență rolul dominant al sectorului non-public în procesul decizional, ceea ce a încurajat cooperarea între diferite categorii de actori. Informațiile din chestionare (secțiunea G.4 – atât agricol, cât și neagricol) indică apariția unor forme de colaborare la nivel local, în special în ceea ce privește aprovizionarea și comercializarea produselor. Totuși, colaborările precum dezvoltarea de produse integrate, utilizarea în comun a resurselor sau acțiunile colective de marketing – sunt încă într-un număr redus. Abordarea LEADER se dovedește eficientă în a genera premise pentru dialog și cooperare, creând o cultură de bază a lucrului împreună, însă transformarea acestor relații de proximitate în parteneriate funcționale și strategice rămâne un potențial încă insuficient exploatat.

2. În ce măsură activitățile SDL au generat noi competențe și abilități?

Implementarea proiectelor finanțate, atât de către beneficiarii publici, cât și de cei privați, a implicat utilizarea și dezvoltarea unor competențe esențiale de management, planificare și logistică. În sectorul privat, aceste abilități au fost completate de competențe antreprenoriale, dobândite pentru prima dată sau consolidate prin proiecte, precum și de aptitudini tehnice legate de utilizarea și întreținerea echipamentelor achiziționate – aspect mai vizibil în cazul fermierilor. Pentru beneficiarii publici, accentul s-a pus pe dezvoltarea competențelor logistice, de planificare și de gestionare a dotărilor și echipamentelor destinate comunității. Totodată, finanțările au contribuit la profesionalizarea activităților în domenii variate, de la agricultură la servicii non-agricole (de exemplu, servicii de vulcanizare). Astfel, sprijinul obținut nu doar a asigurat acces la infrastructuri și dotări, ci a stimulat și dobândirea unor abilități tehnice și de gestionare, esențiale pentru gestiunea investițiilor.

Au avut loc un număr de 6 activități de instruire, după cum urmează:

1. o primă activitatea de instruire a avut loc în perioada 22-23 februarie 2018, în cadrul căreia a avut loc prezentarea a AM POCU București
2. în perioada 28-29 mai 2019 a avut loc o activitate în care au fost dezbătute subiecte în legătură cu implementarea eficientă a componentei LEADER
3. în 28-29 octombrie 2019 a avut loc Conferința regională PNDR NORD VEST Baia Mare
4. în perioada 7-10 octombrie 2020 la Timișoara a avut loc o sesiune de instruire tematică pentru GAL-uri
5. o altă activitate de instruire s-a axat tematica sprijin pentru cheltuielile de funcționare și animare
6. în 10 decembrie 2019, activitatea de instruire a vizat tematica „FERMA DE FAMILIE IN CENTRU VIZIUNII AGRICOLE - SINAIA”.

La nivelul GAL, un număr de 4 angajați au participat la activități de instruire.

3. Cum s-au consolidat rețelele formale și informale prin proiectele implementate?

Sprijinul oferit de GAL a susținut consolidarea rețelelor atât la nivelul actorilor non-public, cât și la nivelul sectorului public. Actorii privați au remarcat crearea de conexiuni locale de aprovizionare cu materii prime și comercializare a produselor, însă nu au fost realizate parteneriate mai complexe, dincolo de simple rețele tranzacționale. Pe de altă parte, dotările și echipamentele realizate/achiziționate prin proiectele administrațiilor publice locale sunt utilizate în partajare cu alte administrații sau instituții locale. În acest sens, toate primăriile au astfel de rețele de partajare.

4. În ce măsură comunitatea e mai capabilă să se adapteze și să răspundă schimbărilor?

Implementarea proiectelor de către beneficiari a contribuit la acoperirea unor nevoi esențiale ale comunităților din teritoriu. Din această perspectivă, investițiile orientate spre infrastructura socială sau de agrement arată preocuparea pentru adaptarea la nevoile comunității și ținerea spre păstrează capitalului uman în teritoriu (în contextul unei scăderi a populației în ultimul deceniu). Potrivit chestionarului, utilizarea echipamentelor și dotărilor realizate prin proiect sunt utilizate frecvent sau permanent, aspect care susține necesitatea investițiilor realizate și oportunitatea lor raportat la nevoile comunităților. În același timp, faptul că un număr semnificativ de proiecte ale beneficiarilor privați au vizat achiziția de echipamente și dotări pentru firme sau ferme indică o tendință generală de adaptare la noile cerințe economice și tehnologice, precum și dorința de a crește competitivitatea și de a răspunde mai bine schimbărilor din piață.

6.2.2. Îmbunătățirea guvernancei locale

1. În ce măsură metoda LEADER a asigurat o participare mai largă și mai reprezentativă a actorilor locali la procesul decizional?

Ponderea ridicată a actorilor privați în rândul beneficiarilor (11 din 17) în atragerea fondurilor susține principiul LEADER referitor la participarea non-publică. De altfel, componența GAL din perspectiva parteneriatului include cu precădere parteneri privați (într-o pondere de 60,87%), în timp ce partenerii publici - cele cinci comune reprezintă 2,74%, societatea civilă 13,04%, iar persoane fizice într-o proporție mai redusă de 4,35%.

Procedurile interne au fost revizuite de mai multe ori, prin cele șapte modificări succesive ale SDL. Dincolo de corecțiile procedurale necesare, aceste ajustări au reflectat și preocuparea pentru integrarea intereselor și nevoilor exprimate de potențialii beneficiari în procesul decizional.

Pe durata implementării SDL 2014–2020, au fost organizate 40 de sesiuni de animare, cu participarea a circa 80 de persoane, ceea ce a facilitat contactul direct dintre GAL și actorii locali. În paralel, procesul de informare a teritoriului a fost susținut prin postări pe rețelele de socializare și prin actualizările constante de pe site-ul web al GAL-ului.

Aceste acțiuni demonstrează că GAL-ul a urmărit nu doar respectarea principiului transparenței, ci și crearea unor canale de dialog deschise, menite să asigure implicarea diferitelor categorii de actori în procesul decizional. Astfel, metoda LEADER a funcționat ca un cadru favorabil participării, oferind comunității oportunități de a fi informată, consultată și implicată în conturarea și implementarea proiectelor cu impact local.

2. Cum s-au aplicat principiile guvernantei pe mai multe niveluri (local – regional – național – european)?

Aplicarea principiilor guvernantei pe mai multe niveluri în cadrul SDL a GAL Crișul Negru s-a realizat printr-o combinație de instrumente instituționale și inițiative de cooperare. Implementarea a urmat cadrul PNDR, prin sub-măsurile **SM 19.2, 19.3 și 19.4**, integrând și perioada de tranziție 2021–2022 prin fondurile **EURI**. Dimensiunea cooperării, în special prin SM 19.3, a conectat teritoriul la o rețea inter-GAL și a consolidat dialogul orizontal între organizații similare. Totodată, metoda **LEADER** a extins participarea actorilor locali la procesul decizional, menținând structura parteneriatului public–privat–societate civilă și completând-o cu interacțiuni constante pe mai multe paliere instituționale.

În acest context, un rol deosebit l-au avut cele două proiecte de cooperare **„Microregiuni față în față”**, derulate sub coordonarea GAL Poarta Apusenilor. Primul proiect a avut ca obiectiv cercetarea și identificarea specificului local, prin studii, cercetări de teren, documentare vizuală (fotografii și materiale video), ateliere tematice și schimburi de bune practici. Pentru teritoriul Crișul Negru, această etapă a însemnat conectarea la un proces comun de reflecție și valorizare a patrimoniului local, cu efecte asupra consolidării identității comunitare și a imaginii microregiunilor partenere.

Cel de-al doilea proiect „Microregiuni față în față” a extins aria cooperării, reunind cinci GAL-uri (Poarta Apusenilor – lider, Crișul Negru, Câmpia Transilvaniei, Someș Transilvan și Someș-Nădăș) și concentrându-se pe instrumente practice de promovare și animare a teritoriilor. Rezultatele s-au concretizat în seturi de materiale video tematice, modele pilot de

valorificare a specificului local (evenimente, trasee, activități educaționale) și acțiuni de promovare coordonată. Pentru GAL Crișul Negru, această colaborare a creat puntea dintre infrastructura construită prin SDL și conținutul menit să o dinamizeze și să îi crească vizibilitatea pe termen lung.

La nivel național, relația cu **MADR** s-a desfășurat prin structurile teritoriale **AM PNDR – CDRJ** și prin întâlnirile de lucru cu AM PNDR, unde au fost transmise instrucțiuni direct aplicabile în procedurile GAL și au avut loc consultări pe marginea procedurilor în curs de elaborare.

Ansamblul acestor relații confirmă faptul că GAL Crișul Negru nu s-a limitat la rolul de finanțator de proiecte, ci a funcționat ca un **integrator de actori și inițiative**, capabil să conecteze nivelurile local, regional, național și european. Totodată, experiența cooperării arată că implicarea în rețele inter-teritoriale generează valoare adăugată vizibilă. Pentru consolidarea acestei dimensiuni ar fi însă necesare și date mai detaliate privind numărul de întâlniri și consultări organizate anual, gradul de implicare a partenerilor locali în proiecte multi-actor, nivelul de transparență perceput și beneficiile concrete rezultate din colaborările cu ADR sau cu consiliile județene.

3. Care este capacitatea GAL Crișul Negru de a gestiona fonduri publice și private într-un mod transparent și eficient?

Bugetul alocat inițial a crescut de la circa 1,2 milioane € la aproape 1,4 milioane €, din care 1,08 milioane € au fost dedicate finanțării proiectelor. În total, au fost contractate 25 de inițiative, dintre care doar unul singur se află în curs de implementare în prezent. Aceste rezultate reflectă o administrare eficientă și o bună capacitate de mobilizare a resurselor de către GAL.

Din perspectiva beneficiarilor, rolul GAL-ului ca administrator de fonduri și element de sprijin în accesarea finanțării și implementarea proiectelor a fost punctat într-o măsură semnificativă. Beneficiarii susțin că:

- Sprijinul acordat de GAL a fost un factor de succes pentru implementarea proiectelor. În acest sens toți respondenți (100%) au susținut că asistența venită din partea GAL-ului a fost esențială pentru succesul proiectelor.
- Ajutorul venit din partea GAL s-a reflectat și din perspectiva asistenței informaționale care a determinat depășirea problemelor legate de înțelegerea și accesibilitatea procedurilor. 57,1 % au susținut că deși procedurile au fost complexe, sprijinul GAL a compensat acest neajuns, în timp ce 42,9% au perceput procedurile administrative ca fiind clare și ușor de parcurs, fără dificultăți majore.
- Au existat provocări legate în principal de existența procedurilor birocratice complexe (71,4% dintre beneficiari susținând acest aspect), precum și de dificultăți în atragerea forței de muncă adecvate (42,9%) sau întârzierile procedurale (28,6%).
- Au apreciat valoarea adăugată a GAL datorată în principal oportunității de accesare locală a finanțării (100%), dar și datorită proximității și dialogului direct cu membrii echipei GAL (57,1%) .

Astfel, aceste aspecte susțin că GAL Crișul Negru Dispune de o capacitate administrativă funcțională și adaptativă, capabilă să ofere atât suport tehnic și informațional, cât și un cadru de finanțare accesibil, cu impact real asupra comunităților locale. Totuși pentru a îmbunătăți derularea viitoarelor apeluri și finanțări, beneficiarii au subliniat câteva aspecte prioritare: majorarea valorii maxime ce poate fi acordată unui proiect (menționată de 85,7% dintre respondenți) și simplificarea procedurilor prin reducerea birocrăției (50%).

6.2.3. Rezultate îmbunătățite ale proiectelor

1. Cum a contribuit abordarea LEADER la obținerea unor rezultate mai bune comparativ cu alte programe clasice de finanțare?

Beneficiarii au subliniat utilitatea și relevanța abordării LEADER, considerând că aceasta le-a permis să obțină rezultate mai bune decât ar fi reușit prin programele clasice de finanțare. Jumătate dintre respondenți afirmă că, fără sprijinul financiar al GAL, investițiile nu ar fi fost posibile, în timp ce 21,4% susțin că ar fi reușit implementarea, dar cu echipamente mai modeste, iar 37,3% apreciază că proiectele lor s-ar fi realizat fie cu întârzieri, fie la o scară mai mică. Un alt avantaj remarcat a fost faptul că finanțarea a putut fi accesată direct, la nivel local, prin intermediul GAL (100% dintre beneficiari), iar peste jumătate dintre respondenți (57,1 %) au evidențiat importanța dialogului direct și a colaborării cu echipa GAL. Mai mult, mulți beneficiari fie nu au luat în calcul alte surse de finanțare, fie le-au considerat mai puțin atractive din cauza restricțiilor mai mari, a procedurilor birocratice complexe sau a concurenței ridicate. Acest lucru confirmă că LEADER aduce o valoare adăugată semnificativă, atât prin accesibilitate și proximitate, cât și prin legătura directă creată între beneficiari și echipa GAL.

2. În ce măsură proiectele finanțate prin SDL sunt sustenabile după finalizarea sprijinului?

Un aspect esențial al evaluării îl constituie analiza gradului în care investițiile finanțate prin SDL își păstrează relevanța și funcționalitatea după încheierea perioadei de sprijin sau cu alte cuvinte măsura în care proiectele sunt sustenabile. Pentru beneficiari, sustenabilitatea nu pare o problemă majoră, având în vedere că doar doi respondenți (14,3%) au considerat că asigurarea sustenabilității după proiect reprezintă o provocare. Din această perspectivă, proiectele finanțate prin SDL pot fi considerate în general sustenabile, oferind premise pentru continuitate și impact pe termen lung. De altfel, continuitate este relevantă și prin raportare la firmele care și-au început activitatea economică prin proiect (75% dintre beneficiari), întrucât se poate considera că accesarea sprijinului nu a fost doar o acțiune de moment, ci un catalizator pentru continuitatea afacerii și după finalizarea sprijinului. A fost identificat și un caz evident în care sustenabilitatea a reprezentat o provocare semnificativă pentru beneficiar (Segab Agro SRL), întrucât după finalizarea proiectului trei ani consecutivi firma a înregistrat cifra de afaceri 0,00 lei.

O dimensiune a sustenabilității proiectelor finanțate prin SDL poate fi observată în cazul firmei S.S.N Nicor SRL, unde, după finalizarea sprijinului în 2023, cifra de afaceri a continuat să crească, depășind valorile înregistrate în anii de implementare a proiectului. Această evoluție arată că investiția realizată nu doar că a fost menținută, dar a generat și efecte pozitive pe termen mediu, confirmând relevanța și utilitatea sprijinului acordat.

Astfel de rezultate sugerează că, atunci când finanțarea răspunde unor nevoi concrete și este integrată în strategia de dezvoltare a beneficiarului, proiectele au potențialul de a produce beneficii durabile chiar și după încheierea perioadei de sprijin. În plus, exemple precum cel menționat evidențiază faptul că metoda LEADER poate contribui nu doar la demararea unor inițiative, ci și la consolidarea acestora, prin stimularea unei creșteri economice sustenabile.

3. Care este efectul de levier al finanțărilor GAL (resurse private atrase, colaborări externe, extinderea proiectelor)?

Din perspectiva atragerii de resurse private, analiza arată că doar două dintre cele 25 de proiecte contractate – ambele derulate de administrațiile publice locale (unul în Holod și altul în Ceica) – au presupus cofinanțare privată, ceea ce reprezintă 8% din total. Această situație evidențiază, pe de o parte, faptul că majoritatea proiectelor au beneficiat de o acoperire consistentă prin fonduri nerambursabile, reducând presiunea financiară asupra beneficiarilor. Pe de altă parte, chiar și în condițiile unei pondere reduse, existența unor contribuții private demonstrează capacitatea SDL de a stimula implicarea financiară a actorilor locali și de a determina orientarea beneficiarilor înspre sprijinirea proiectelor cu relevanță pentru dezvoltarea comunităților.

La nivel de parteneriate și rețele ce reflectă colaborarea în teritoriu, evaluarea a evidențiat existența unor legături relevante în special în sectorul privat neagrícola, unde toți beneficiarii au raportat cel puțin o formă de colaborare cu alte entități. În sectorul agricol și în rândul actori publici, colaborările sunt prezente, însă nu generalizate, existând și cazuri în care beneficiarii nu au stabilit relații cu alte organizații sau instituții. La nivelul sectorul privat, beneficiari raportează legături de colaborare pentru achiziționarea materiei prime și pentru vânzarea de produse pe plan local, fără a fi înregistrate parteneriate mai complexe. Administrațiile publice locale manifestă, în ansamblu, o practică frecventă de partajare a dotărilor și echipamentelor cu alte primării sau instituții din teritoriu, excepția fiind reprezentată de o singură APL care nu a dezvoltat astfel de rețele de colaborare.

Proiectele implementate au avut un impact direct asupra implicării capitalului uman tânăr, conform datelor care arată că, dintre cele patru firme respondente, trei sunt conduse de tineri în calitate de administratori sau asociați unici, iar cea de-a patra are personal sub 35 de ani implicat în activități de execuție. Din perspectiva prezenței feminine, 50% din firmele respondente au femei în cadrul acțiunilor sprijinite. Aceste date confirmă că, deși impactul SDL asupra creării de noi locuri de muncă a fost modest (o creștere de la 1 angajat în 2019 la 3 în 2024), valoarea reală a sprijinului se reflectă în implicarea tinerilor în activitățile finanțate. Mai mult decât extinderea numerică a forței de muncă, importanța constă în deschiderea unor oportunități pentru tinerii sub 35 de ani de a intra în circuitul economic, fie

ca administratori, fie ca angajați. Această implicare oferă premise pentru o reînnoire generațională treptată în teritoriu.

Efectul de levier a fost astfel pe două planuri complementare. Din punct de vedere economic, finanțările au mobilizat resurse private care au sprijinit proiecte esențiale pentru comunitate. Din perspectivă socială, impactul se reflectă în implicarea crescută a tinerilor și femeilor în activitățile sprijinite, consolidând procesul de reînnoire generațională și promovând egalitatea de șanse. Chiar dacă numărul locurilor de muncă nou create rămâne relativ redus, acesta completează tabloul general al beneficiilor generate de SDL.

7. Factorii de succes și eșec în implementarea SDL

Unul dintre principalele elemente de succes ale Strategiei GAL Crișul Negru a fost capacitatea ridicată de a absorbi fondurile disponibile și de a mobiliza resursele în proiecte relevante pentru comunitate. Rata de contractare și de plată a fost ridicată, ceea ce demonstrează un proces de implementare eficient și o capacitate instituțională consolidată la nivelul GAL-ului. În plus, beneficiarii au raportat un nivel ridicat de satisfacție cu privire la sprijinul administrativ oferit, iar chestionarele aplicate au arătat o percepție pozitivă asupra transparenței și a modului de desfășurare a proceselor de selecție.

Administrațiile publice locale au reprezentat motorul implementării, atrăgând peste jumătate din finanțările disponibile. Acestea au direcționat resursele către investiții de infrastructură socială, dotări pentru servicii publice și spații de agrement, cu impact vizibil asupra calității vieții comunitare. Zonele de joacă și terenurile de sport au devenit spații de coeziune socială, frecvent utilizate de copii și tineri, iar proiectele de modernizare a căminelor culturale și a infrastructurii educaționale au contribuit la întărirea identității comunitare.

În agricultură, succesul se leagă în primul rând de instalarea tinerilor fermieri. Aceste proiecte au permis înnoirea generațională în teritoriu, creând premise pentru modernizarea fermelor și pentru diversificarea producției. În paralel, măsurile pentru activități non-agricole au stimulat inițiative antreprenoriale în domenii precum panificația, serviciile sau comerțul, unele dintre acestea fiind inițiate de persoane revenite din diaspora. Participarea femeilor, mai ales în cadrul fermelor, a fost o resursă importantă, demonstrând că investițiile au susținut și diversitatea socială, nu doar dezvoltarea economică.

Colaborarea între comune a reprezentat un alt punct forte, mai ales acolo unde echipamentele achiziționate prin proiecte au fost folosite în comun. Această abordare a dus la reducerea costurilor și la eficientizarea resurselor, iar prin proiecte de cooperare, precum „Microregiuni față în față”, GAL Crișul Negru a reușit să se conecteze la rețele mai largi, să împrumute bune practici și să testeze modele pilot adaptabile la nivel local.

În același timp, raportul relevă și aspecte mai puțin favorabile. Implicarea ONG-urilor a fost redusă, ceea ce sugerează o nevoie de mobilizare suplimentară a societății civile. Măsurile dedicate formării profesionale și asociativității nu au generat proiecte, indicând bariere structurale și culturale în acest domeniu. Turismul, deși prevăzut ca direcție strategică, nu a

fost dezvoltat la amploarea așteptată, fiind realizate doar câteva investiții punctuale, cu impact limitat asupra vizibilității externe a teritoriului.

Beneficiarii chestionați au semnalat dificultăți legate de birocrație și de complexitatea procedurilor administrative, percepute ca fiind consumatoare de timp și resurse. În mediul privat, unele firme au întâmpinat dificultăți în menținerea sustenabilității după încheierea finanțării, ceea ce ridică semne de întrebare cu privire la reziliența pe termen lung a unor afaceri nou create. În plus, analiza comparativă la nivelul comunelor arată existența unor diferențe: în timp ce unele localități au valorificat resursele într-un mod mai vizibil, în comune mai mari impactul pe cap de locuitor a fost mai redus, ceea ce a diluat percepția comunității asupra efectelor SDL.

Astfel, bilanțul implementării arată un mix între realizări consistente și dificultăți structurale. Punctele tari confirmă relevanța abordării LEADER și capacitatea GAL-ului de a mobiliza resurse și parteneri, în timp ce punctele slabe evidențiază domenii unde este necesară o adaptare a instrumentelor și o mai bună calibrare a intervențiilor.

8. Concluzii și recomandări

Evaluarea Strategiei de Dezvoltare Locală a GAL Crișul Negru confirmă faptul că abordarea LEADER a generat un impact pozitiv vizibil asupra teritoriului, dar și că există domenii care necesită ajustări. Dacă infrastructura socială și comunală s-a modernizat substanțial, dacă tinerii fermieri au primit șansa de a se instala și de a-și dezvolta exploatațiile, iar antreprenoriatul local a prins contur, alte direcții precum turismul, asociativitatea sau implicarea ONG-urilor au rămas subdezvoltate.

Pornind de la această imagine echilibrată între realizări și limitări, recomandările se concentrează pe câteva direcții de acțiune clar conturate.

Consolidarea instalării tinerilor fermieri. Măsurile dedicate au produs efecte vizibile, însă pentru a asigura sustenabilitatea acestui proces este nevoie de programe complementare. Tinerii fermieri au nevoie de sprijin post-implementare, prin mentorat, rețele de consiliere, servicii de consultanță și acces la piețe. Fără aceste instrumente, există riscul ca investițiile să rămână izolate și să nu se transforme într-un proces consistent de reînnoire generațională.

Dezvoltarea sustenabilității afacerilor non-agricole. Experiența unor firme sprijinite a arătat vulnerabilități după încheierea finanțării. Este necesară crearea unor mecanisme de follow-up: sprijin pentru marketing, acces la microcredite, incubatoare rurale de afaceri și mentorat în managementul resurselor umane și financiare. GAL-ul poate deveni facilitator, conectând antreprenorii la rețele regionale și la programe naționale care să le asigure continuitatea.

Stimularea implicării societății civile. Numărul redus de proiecte ONG reflectă atât bariere administrative, cât și lipsa de mobilizare. GAL-ul ar trebui să dezvolte campanii de animare dedicate ONG-urilor și grupurilor comunitare, să ofere asistență tehnică pentru scrierea proiectelor și să propună linii de finanțare mai adaptate acestui tip de actori (cu

praguri de finanțare mai mici, cerințe simplificate și sprijin pentru parteneriate comunitare). În acest fel, rolul societății civile ca vector al incluziunii sociale și al inovării comunitare ar putea fi mai vizibil.

Relansarea formării profesionale și a asociativității. Lipsa proiectelor depuse în aceste domenii indică faptul că instrumentele utilizate nu au fost suficient de atractive. În viitor, este nevoie de o regândire a acestor măsuri: cursuri mai aplicate, adaptate nevoilor concrete (agroturism, digitalizare, gestionarea resurselor naturale), formare prin practică directă și sprijin financiar pentru inițiative colective. Asociativitatea poate fi stimulată prin sprijin pentru cooperative, parteneriate de marketing sau grupuri de producători care să ofere acces la piețe și putere de negociere.

Valorificarea turismului și patrimoniului local. Turismul a rămas periferic, deși are potențial de motor economic. Recomandarea este dezvoltarea de proiecte integrate care să combine reabilitarea patrimoniului cu crearea de trasee tematice, evenimente culturale și promovare digitală coordonată. GAL-ul ar putea sprijini branduri de microregiune, pachete turistice integrate și rețele de colaborare între pensiuni, meșteșugari și operatori culturali.

Simplificarea procedurilor administrative și digitalizarea. Birocrația a fost semnalată constant ca obstacol. O direcție de acțiune este digitalizarea completă a proceselor de depunere și selecție, crearea unor ghiduri simplificate pentru beneficiari și reducerea solicitărilor de documente redundante. De asemenea, instruirile colective și sesiunile de întrebări și răspunsuri pot crește înțelegerea procedurilor și pot reduce erorile la depunere.

Corelarea intervențiilor cu specificul comunelor. Analiza a arătat că în comunele mai mari impactul pe cap de locuitor a fost mai redus. O soluție ar fi calibrarea alocărilor în funcție de profilul socio-economic al fiecărei localități, astfel încât efectele să fie mai vizibile și echilibrate. GAL-ul ar putea adopta mecanisme de prioritizare a proiectelor care să răspundă particularităților fiecărei comunități, evitând astfel diluarea impactului.

Întărirea parteneriatelor multi-actor. Dincolo de proiectele individuale, o recomandare importantă vizează stimularea inițiativelor colective: rețele tematice pentru turism, grupuri de producători în agricultură, parteneriate între administrații și ONG-uri pentru servicii sociale. Astfel de proiecte pot aduce valoare adăugată semnificativă și pot conecta mai bine comunitatea locală la oportunitățile regionale și naționale.

Cooperare strategică. Experiența celor două proiecte de cooperare confirmă importanța acestei dimensiuni pentru viitorul GAL Crișul Negru. Recomandarea este ca viitoarele parteneriate să depășească sfera generală a promovării și să fie construite pe teme strategice – turism integrat, lanțuri valorice agro-alimentare, servicii sociale inovative. În acest fel, cooperarea nu doar aduce vizibilitate și instrumente comune, ci și creează sinergii reale între teritorii, sprijinind inovarea și consolidarea capitalului social. GAL-ul are astfel oportunitatea de a transforma experiența acumulată prin „Microregiuni față în față” într-un model de cooperare tematică și aplicată, cu beneficii directe pentru comunitățile locale.

În ansamblu, recomandările vizează trecerea de la un model centrat pe absorbția fondurilor la unul orientat spre sustenabilitate, colaborare și diversificare. GAL Crișul Negru a demonstrat că poate mobiliza resurse și parteneri; provocarea următoarei perioade este să

transforme aceste resurse în procese durabile, incluzive și inovative, capabile să răspundă atât nevoilor actuale, cât și celor viitoare ale comunității.